

Muzeum Boženy Němcové v České Skalici

ČESKÁ SKALICE

Maloskalická 47, Česká Skalice 552 03
www.muzeumbn.cz

Muzeum Boženy Němcové je nejstarším českým literárním muzeem. Jakkoliv je jeho ústředním tématem osobnost celostátního významu, jeho zřizovatelem je město Česká Skalice. Jeho předchůdcem bylo českoskalické městské vlastivědné muzeum, jehož počátky jsou spjaty s několikaletým obdobím shromažďování „starožitností“. Vzniklo v roce 1902. K prvním sbírkovým předmětům muzea patřily především artefakty národopisného charakteru, nábytek, cechovní památky, zbraně z prusko-rakouské války 1866, kancionál literátského bratrstva z roku 1567, část první veřejné knihovny na Náchodsku založené Josefem Arnoštem Koliskem, městské knihy z 18. a 19. století a jiné písemnosti.

Roku 1919 získal českoskalický Klub československých turistů od spisovatelčiny dcery Dory pozůstalost po Boženě Němcové. Památky na Boženu Němcovou a další muzejní sbírky zůstávaly veřejnosti po řadu let nepřístupné. První expozice muzea s novou profilací byla veřejnosti zpřístupněna 24. května 1931 ve staré radnici na náměstí.

V období první republiky se muzeum soustředilo na rozšiřování spisovatelčiny písemné pozůstalosti. Významným mezníkem v historii Muzea Boženy Němcové se stal rok 1962. Před stým výročím spisovatelčina úmrtí byla pod záštitou Ministerstva školství a kultury a UNESCO provedena rozsáhlá rekonstrukce bývalého hostince U Bílého lva v Malé Skalici, v němž byly pořádány obrozenecké slavnosti jiřínek. Byla v něm vybudována nová expozice, která byla zpřístupněna roku 1962 veřejnosti. Krátce předtím, v březnu téhož roku, byla pro veřejnost otevřena i tzv. Barunčina škola se školní třídou z 19. století. Tuto školu navštěvovala Němcová v letech 1826–1830, resp. 1833.

Po požáru v prosinci 1986 byl maloskalický muzejní areál rekonstruován. Muzejní expozice byla upravena a v květnu 1990 opět zpřístupněna veřejnosti.

Sbírkové předměty muzea jsou rozčleněny do sbírky archeologické, historické, do sbírky militárií, výtvarného umění a knih. Muzeum spravuje rovněž archiv, jehož významnou součástí je fond Božena Němcová a sbírka písemností k dějinám města. Hodnotné jsou sbírky cechovních a živnostenských dokumentů, map, plánů a reprodukcí.

K nejcenějším sbírkovým předmětům a archiváliím patří zmíněná pozůstalost po Boženě Němcové. Tvoří ji spisovatelčin psací stůl a prádelník, její oblíbené obrazy, předměty osobní potřeby. Pozoruhodnou součástí pozůstalosti jsou listinné dokumenty, dopisy a fotografie.

Významnými oddíly muzejní knihovny jsou česká a cizojazyčná vydání děl Boženy Němcové, literatura o spisovateli, sbírka starých tisků, torzo veřejné knihovny českoskalického učitele a vlastence Josefa Arnošta Koliska.

Stůl Boženy Němcové

Stůl Boženy Němcové souvisí s pozůstalostí Boženy Němcové, kterou v roce 1919 prodala její dcera Theodora do České Skalice. Božena Němcová se za svého života musela mnohokrát stěhovat. Bývá to téměř výhradně vykládáno jako projev perzekuce vůči manželovi Boženy Němcové Josefovi, který přijal práci ve státní službě. Je to pravda jen zčásti, protože celní či důchodková stráž, v níž se Němec celý profesní život pohyboval, byla vojensky organizovaným tělesem a přesuny úředníků byly součástí boje státu proti korupci. Než si vrchní komisař stačil ve správním obvodu udělat přítele, už byl převelen jinam. V případě Němce nešlo tedy vždy o ztrátu hodnosti, ale někdy i o povýšení. Časté stěhování vedlo pochopitelně rodinu k omezení počtu předmětů, které si s sebou brala na nové místo. Některé vybavovací předměty bývaly součástí nájmu, jiné zase podlehly nepřiznivým vlivům, které musela rodina v ubolých nájemních bytech snášet. Tento kus nábytku, přes jeho velikost, patřil právě k předmětům, které i přes nejrůznější stěhování, zůstal dochován.

Vlasy Boženy Němcové

Vlasy Boženy Němcové a její rodiny uložené v Muzeu Boženy Němcové v sobě vážou téměř detektivní příběh, který by v budoucnu mohl přispět k vyvrácení odvázných hypotéz, jež nezřídka naznačují její nečeský původ. Muzeum vlastní několik pramenů vlasů, z nichž většina je označována jako vlasy Boženy Němcové, v archivu jsou však uloženy i kadeře syna Hynka, předčasně zesnulého, a otce Johanna Pankla. U otcovy kadeře není žádná pochybnost o původu, neboť k nim vlastní rukou připsala Němcová krátce: otcově šediny. Hynkovy vlasy jsou vlasy mladého člověka, silné, zdravé. Obavy však v minulosti pannovaly ohledně vlasů Boženiných, neboť ústřížky mají různou kvalitu a barvu. V letech 2013–2015 přistoupil mezioborový tým odborníků k posuzování nejdůležitější struktury vlasů, DNA. Porovnal tehdy vlasy jejího syna Hynka s těmi, které by měly být její. Zkoumáním bylo zjištěno, že jsou si geneticky podobné a s největší pravděpodobností se tedy bude opravdu jednat o ústřížky jejích vlasů.

Muzeum Boženy Němcové po roce 1962.

Muzeum Boženy Němcové po roce 1962.

Městské muzeum Dvůr Králové nad Labem

DVŮR KRÁLOVÉ NAD LABEM

Sladkovského 530, Dvůr Králové nad Labem 544 01
www.muzeumdk.cz

Městské muzeum ve Dvoře Králové nad Labem bylo založeno v roce 1891. Svým zaměřením patří mezi vlastivědná muzea. Jeho sbírky umožňují dokumentaci historického a etnografického vývoje města a přilehlého okolí. Zřizovatelem muzea je město Dvůr Králové nad Labem.

Na počátku existence muzea byly muzejní sbírky uchovávány na městském úřadě, v budově gymnázia a v bytě soudního rady Antonína Schulze, který byl v letech 1897–1922 předsedou kuratoria městského muzea. Pro veřejnost bylo muzeum otevřeno ve Staré radnici dne 23. 5. 1923. Zde zůstalo až do roku 1946, kdy bylo přemístěno do vily bývalého továrníka Neumanna. Spolu s Vlastivědným muzeem zde byly instalovány také sbírky Textilního muzea, které bylo založeno ve Dvoře Králové nad Labem v roce 1936. Obě muzea byla otevřena v roce 1965. Roku 1969 přešla vila do majetku zoologické zahrady, a tak byl pro Vlastivědné muzeum upraven barokní areál Kohoutova dvora. Textilní muzeum, jedinečné svého druhu, našlo místo v České Skalici. V roce 2019 se část těchto textilních sbírek vrátila zpět do Dvora Králové nad Labem a stala se součástí nově vzniklé expozice textilního tisku, umístěné v budově SPOŠ ve Dvoře Králové nad Labem.

Komplex městského muzea tvoří tři budovy. V hlavní budově je umístěna expozice věnovaná historii města a textilní výroby a expozice s názvem Tradice výroby vánočních ozdob. V druhé budově tzv. Špýcharu se nachází vedle dvou galerií ještě výstavní a přednáškový sál.

Sbírka muzea je členěna do čtyř podsbírek. HISTORICKÁ podsběrka tvoří největší část sbírky. Vedle běžných kusů regionálního charakteru zde najdeme také několik unikátů, mezi něž se řadí např. Křížová cesta Jana Václava Bergla či rozsáhlá a ojedinělá sbírka vánočních ozdob. Nejdůležitější součástí podsbírek PÍSEMNOSTÍ A TISKŮ jsou staré tisky ze Šporkovy knihnice v Kuksu. Mezi nejstarší předměty této podsbírek patří Žaltář královédvorský z počátku 16. století. Z 2. poloviny 16. století pochází Rorátník královédvorský. NUMIZMATICKÁ podsběrka zahrnuje vedle mincí převážně z českých zemí i medaile, odznaky, losy, cenné papíry a papírová platidla. Za nejvýznamnější součást celé podsbírek lze považovat dva poklady. Verdecký, kdy bylo původně vykopáno 65 zlatých a stříbrných mincí, z nichž zůstaly v muzeu zachovány 4 zlaté a 2 stříbrné mince, a tzv. „poklad za komínem“, který obsahuje soubor 428 ks stříbrných mincí. Předpokládá se, že tento poklad byl uložen po roce 1625. Podsběrka JINÁ (fotografie, negativy, diapozitivy, filmy, videozáznamy a zvuková média) dokumentuje život ve městě a okolí především na konci 19. a v průběhu 20. století. Nejcenější jsou fotografie ze života známých osobností města, jakými byli např. Rudolf Antonín Dvorský, Otto Gutfreund či Josef Sochor.

Křížová cesta Jana Václava Bergla

Unikátní cyklus olejomalb od královédvorského rodáka Jana Václava Bergla, dvorního malíře císařovny Marie Terezie, zdobí galerii Městského muzea ve Dvoře Králové nad Labem. Jan Václav Bergl namaloval 14 obrazů na objednávku pro své město kolem roku 1759. Soubor obrazů se tak stal na více než 100 let ozdobou místního kostela sv. Jana Křtitele. V roce 1899 byly obrazy sňaty při regotizaci kostela a prodány rodině Suchardových do Nové Paky. Cyklus však již nebyl úplný, dva obrazy byly zničeny. Po smrti Antonína Suchardy, v roce 1913, byly obrazy prodány zpět do Dvora Králové nad Labem. V současnosti má cyklus 10 rozměrných obrazů, dva menší a dvě torza, pravděpodobně z jednoho obrazu.

Rorátník královédvorský

Rorátník královédvorský z 2. poloviny 16. století patří mezi nejzajímavější předměty sbírky Městského muzea ve Dvoře Králové nad Labem. Kniha pravděpodobně pochází z Hradce Králové. Obsahuje písně zpívané při ranních mariánských mších v období adventu. Písně jsou psané česky s převážně neumělými ornamentálními iniciálami. Notový zápis je na pětlinkové notové osnově. Používá k zachycení melodie tzv. rombicovou notaci – zpěvák se z ní dočte přesnou výšku tónu, ne však délku. Vazba Rorátníku je novodobá (19. století), kožená, na hřbetě zdobená zlatem a nápisem RORATE a mramorovou ořízkou. Pro Dvůr Králové má kniha mimořádný význam, protože se v ní nachází nejstarší, prozatím známé, vyobrazení městského znaku. Rorátník byl v roce 2017 kompletně zrestaurován.

Historická expozice Radnice.

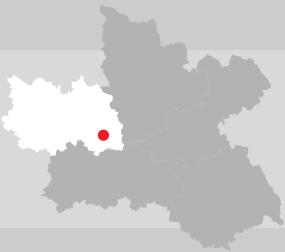
Historická expozice Neumannova vila.

Městské muzeum a galerie Hořice

HOŘICE

Náměstí Jiřího z Poděbrad 160, Hořice 508 11
muzeum.horice@org

Počátky veřejného zájmu o městské památky v Hořicích spadají do r. 1879, kdy se ve městě konala jubilejní výstava k 10. výročí Hospodářsko-průmyslové jednoty okresu Hořického a její návštěvníci měli možnost spatřit v sousedství zemědělských a řemeslnických produktů i expozici starožitností a uměleckých předmětů. V r. 1887 došlo z iniciativy Měšťanské besedy k založení Archeologického a musejního spolku. První předměty byly získány od hořických sousedů a také správa města svěřila muzeu své historické památky. Osudy muzea ovlivnily i obě velké pražské výstavy – Jubilejní v r. 1891 a zejména Národopisná výstava československá v r. 1895. V prvních letech byly sbírky uloženy v radnici a od r. 1903 v nové školní budově Na Daliborce. V té době již nastupuje nová generace muzejních pracovníků, především odborný učitel Jan Kyselo, vynikající znalec umění, a profesori obchodní akademie Bedřich Mendl, pozdější profesor hospodářských dějin na Karlově univerzitě, a Eduard Zwiefelhofer. V r. 1937 byl Archeologický a musejní spolek přeměněn na Vlastivědné museum okresu Hořického a byla vymezena jeho náplň i sběrná oblast. V r. 1942, po přestěhování okresního úřadu, získalo muzeum budovu čp. 160 na náměstí, v níž sídlí dodnes. V r. 1946 byly k Vlastivědnému muzeu připojeny sbírky Podkrkonošského průmyslového muzea, založeného r. 1905 pro podporu domácího průmyslu a řemesel. V r. 1951 bylo hořické muzeum zestátněno a převzato pod správu ONV. V r. 1960, v souvislosti se zrušením hořického okresu, se muzeum stává městským a jeho sběrná a dokumentační oblast se zmenšuje z území bývalého okresu pouze na město Hořice. V 60. letech byla z odkazu autorských práv spisovatele Eduarda Štorcha postavena tzv. Štorchova síň, moderní výstavní sál se stropním světlem. Bohužel, jen krátce nato musely být přestěhovány sbírky z nevyhovujících depozitářů do hlavní muzejní budovy, a tak byla v 70. letech zrušena stálá expozice historie města. Sběrka hořického muzea čítá na 40 000 sbírkových předmětů a je vnitřně členěna na podsběrky archeologické, historické, národopisné, umělecko-historické a bohatou knihovnu se vzácnými renesančními a barokními tisky. Mezi unikáty patří Šafránkova hořická kronika, prapor zpěvického spolku Ratibor či Pechánkovo dřevěné kolo z r. 1867. V letech 2017–2018 prošla hlavní budova čp. 160 rozsáhlou rekonstrukcí v rámci česko-polského dotačního programu Cesta kamene, spojenou se vznikem nové stálé expozice věnované sochařské a kamenické tradici. Součástí hořického muzea je také Galerie plastik, založená r. 1908. Její vznik je podmíněn zdejší sochařskou a kamenickou tradicí i přítomností c. k. odborné školy pro zpracování kamene. Galerie spravuje cenné umělecké sbírky, v nichž jsou zastoupeni přední čeští umělci 1. poloviny 20. století. Dalším objektem ve správě muzea je Masarykova věž samostatnosti, unikátní pískovcová stavba, postavená v letech 1925–1938 jako památník obětem první světové války.

Stříbrný kalamář

Stříbrný kalamář a pero použité prvním československým prezidentem T. G. Masarykem při jeho návštěvě Hořic dne 10. července 1926 k podpisu do městské kroniky a na pamětní list k položení základního kamene Věže samostatnosti. Kladívko použité ke slavnostnímu poklepu na základní kámen.

Prapor mužského zpěvického spolku Ratibor

Prapor mužského zpěvického spolku Ratibor založeného r. 1862. Prapor namaloval významný český malíř Josef Mánes. Z jedné strany je na bílém hedvábí v červeném štětu namalován český lev a modrou barvou vyvedeny lipové ratolesti, na straně druhé je na červeném hedvábí znak města Hořice a varjoto. Z obou stran je vymalován název spolku Ratibor.

Šafránkova hořická kronika

Pětidílná kronika hořického krejčího, vlastence a lidového kronikáře Františka Šafránka (1831–1908) zachycuje město Hořice a jeho obyvatele od 40. let 19. století až do Šafránkovy smrti. Jsou zde zachyceny slovem a obrazem nejen významné události, ale i mizející stavby, lidové zvyky a rázovité postavy. Kroniku doplňuje velmi cenný soubor kreseb hořických ulic a zajímavých staveb.

Historické expozice muzea.

Historické expozice muzea.

České farmaceutické muzeum

KUKS

Hospital Kuks 81, Kuks 544 43
www.ceska-apatyka.cz

České farmaceutické muzeum, jež zřizuje Farmaceutická fakulta Univerzity Karlovy v Hradci Králové, sídlí na Hospitálu Kuks a zde svými expozicemi svěbytně navazuje na tradici farmaceutické činnosti katolického řádu milosrdných bratří. Jeho členové v objektu od roku 1743 provozovali lékárnu U Granátového jablka, která sloužila nemocným v hospitálu i obyvatelům okolních obcí. Překrásný mobiliář oficíny zdejší lékárny ze 40. let 18. století mohou návštěvníci obdivovat dodnes. Historie Českého farmaceutického muzea je spjatá se založením Farmaceutické fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové v roce 1969, která převzala farmaceutické sbírky, shromážděné z mnoha zdrojů a deponované postupně na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze a na farmaceutických fakultách v Brně a Bratislavě. V roce 1972 také hradecká fakulta převzala sbírky zrušeného pražského Farmaceutického muzea. Stěžejním bodem v historii muzea bylo získání vhodných depozitárních a expozičních prostorů v bývalém hospitálu v Kuksu v roce 1972. Ze začátku ještě pod „hlavičkou“ Ústavu dějin farmacie, od roku 1994 již jako samostatné pracoviště farmaceutické fakulty – České farmaceutické muzeum. S dvacetiletým zpožděním zaviněným vleklou rekonstrukcí zchátralého objektu byla veřejnosti v roce 1996 zpřístupněna první část expozice nazvaná Kouzlo apatyky. Klíčovou osobností byl v období příprav, budování a konečně i prvních desetiletí existence Českého farmaceutického muzea Václav Rusek. Expozice Kouzlo apatyky se zaměřuje především na historii lékáren. Kromě zmíněné oficíny lékárny milosrdných bratří jsou zde vystaveny mobiliáře lékáren z dalších období: 19. století reprezentuje klasicistní Dittrichova lékárna z Prahy, první polovinu 20. století pak funkcionalistické vybavení Nové lékárny z Berouna. K vidění je také nábytek typický pro československé lékárny druhé poloviny 20. století, jehož dominantním prvkem je kruhový výdejní box z lékárny v Dobrušce. Kromě nábytkového vybavení lékárenských oficín nabízí tato expozice pohled na staleté i moderní výrobní pomůcky používané v lékárnách ke zhotovení léků, náhled do historické materiálky (lékárenského skladu) s ukázkami dobových léčiv, z nichž největší zájem budí léčiva živočišná (švábi, lidská lebeční kost, kousek egyptské mumie, španělské mušky aj.) a mnoho dalších exponátů, např. laboratorní vybavení pro kontrolu léčiv, staré receptáře a lékopisy nebo stroje pro průmyslovou výrobu léčivých přípravků včetně funkčního lisu na tablety a míchačky masť. Druhá expozice, Z apatyky do fabriky, byla otevřena v srpnu 2014 a je vzkříšením Muzea farmaceutického průmyslu, které pod vedením Františka Kříže od roku 1982 zřizovalo generální ředitelství podniku SPOFA. Tato expozice byla v roce 1998 zrušena a její exponáty se klikatými cestami dostaly do Českého farmaceutického muzea, aby po zrestaurování byly znovu zpřístupněny veřejnosti a poodhalily tajemství výroby nejrůznějších lékových forem.

Křížova sbírka

Soubor téměř 1 000 kusů sbírkových předmětů, z nichž většina prezentuje vývoj farmaceutického průmyslu (tabletovačky, trojvalce na míchání masť atd.). Mnoho předmětů z této sbírky se stalo základním kamenem pro vznik expozice ČFM Z apatyky do fabriky.

Dispenzační box z lékárny U Zlatého lva v Dobrušce

Nábytkové vybavení lékárenské oficíny pochází z 80. let 20. století a reprezentuje vybavení lékárenského pracoviště v období socialismu. Vystavený segment sloužil k výdeji léků na lékařský předpis. Oddělení výdeje přípravků na předpis od volného prodeje bylo základem tehdy novátorského technického řešení lékárenského pracoviště. Nábytek představuje racionalizační tendence ve farmacii, jejichž cílem bylo zrychlit a zkvalitnit výdejní činnost s důrazem na důkladné poučení pacienta o správném užívání léčivého přípravku. Po roce 1989 dispenzační boxy z lékáren až na výjimky zmizely a vystavený exponát je tak již ojedinělou připomínkou vzhledu lékáren v nedávné minulosti.

Historická fotografie prostor muzea.

Historická fotografie prostor muzea.

Muzeum východních Čech v Hradci Králové

Hradec Králové

Eliščino nábřeží 465, Hradec Králové 500 01
www.muzeumhk.cz

Podnět k založení muzea v Hradci Králové dal představitelům města výstavní výbor Výstavy starožitností, památností a přírodnin konané v létě roku 1879. Návrh výstavního výboru schválilo městské zastupitelstvo 21. května 1880. Město Hradec věnovalo muzeu své cenné památky uchovávané dosud na radnici, tzv. Eliščin pás, gotické lžičky, ciborium, nástroje z královéhradecké mučírny a sbírku vzácných hudebních rukopisů bývalých královéhradeckých literátských kůrů. Zároveň vyzvalo hradeckou veřejnost, aby i ona pomohla rozмноžit muzejní sbírky, uložené zprvu ve dvou přízemních místnostech státní reálné školy.

Roku 1884 byly sbírky přestěhovány do bývalé kaple sv. Václava v domě č. 33 na Velkém náměstí, kde je návštěvníci mohli poprvé zhlédnout 1. února 1885. Největší zásluhu na jejich uspořádání měl náměstek starosty, tiskař a nakladatel Ladislav Jan Pospíšil (1848–1893). Po jeho smrti sbírky spravoval městský tajemník Ludvík Domečka (1861–1937), který svůj zájem o historii rozšířil také o systematický archeologický výzkum Hradecka.

V roce 1896 byla instituce rozdělena na dva samostatné ústavy: Městské historické muzeum a Průmyslové muzeum pro severovýchodní část Království českého. Sbírký uměleckoprůmyslového muzea byly přeneseny do školy pro umělecké zámečnictví spolu s muzejní čítárnou.

Rostoucí počet archeologických nálezů si vyžádal nové prostory, které historickému muzeu v roce 1899 poskytl město v přízemí domu č. 230 v Zieglerově ulici. V roce 1908 se musely sbírky (kromě pravěkých) přestěhovat do obecního domu č. 127 na Malém náměstí, v němž výkladní skříní bývalé řemeslnické tržnice posloužila k výstavním účelům.

S ohledem na nárůst předmětů se město rozhodlo postavit pro muzeum novou budovu. Úkolem navrhnout její podobu pověřilo kuratorium v čele se starostou města dr. Františkem Ulrichem architekta Janu Kotěru (1871–1923). Výstavba muzea probíhala v letech 1909–1912. Do správy muzea tehdy patřila také městská galerie a pracovní spisovatele Ignáta Hermannna, doplněná o síň památek rodiny a potomků tiskaře Jana Hostivíta Pospíšila.

V meziválečném období vznikla v Hradci Králové další muzea, Župní pedagogické muzeum a především v roce 1939 otevřené muzeum přírodovědecké. Po druhé světové válce byla všechna muzea sloučena v jediný ústav, který se v roce 1959 stal muzeem krajským. Instituce poté několikrát změnila svůj název i náplň práce. Od roku 1991 nese současný název Muzeum východních Čech. V devadesátých letech 20. století bylo muzeum několik let příspěvkovou organizací Ministerstva kultury České republiky. Dnes je Muzeum východních Čech v Hradci Králové největším regionálním muzeem v Královéhradeckém kraji. V roce 1995 byla Kotěrova budova muzea na labském nábřeží prohlášena národní kulturní památkou.

Od roku 2001 je muzeum příspěvkovou organizací zřizovanou Královéhradeckým krajem. V současné době má v archeologických, přírodovědeckých a historických sbírkách přibližně 2 500 000 sbírkových předmětů, včetně předmětů zařazených do doprovodné dokumentace. Od roku 1993 je součástí muzea též Památník bitvy 1866 na Chlumu.

Skleník Josefa Gočára

Součástí sbírky Muzea východních Čech v Hradci Králové se v roce 1949 stal výjimečný kubistický soubor nábytku, který navrhl Josef Gočár pro interiér vlastního bytu. Do muzea se dostal na základě osobního přání architekta čtyři roky po jeho smrti. Nejproslulejší část tohoto souboru představuje Gočárov skleník.

Dubové dýhovaný skleník je proveden v čistých krystalických formách. Patrná je snaha o dynamičnost a uvedení ploch do pohybu, což patří mezi základní kubistické principy.

V roce 1911 přední zastánci moderního směru Josef Gočár, Vlastislav Hofman, Josef Chochol a Pavel Janák založili Pražské umělecké dílny, ve kterých se vyráběl kubistický nábytek a další bytové doplňky. V letech 1912–1913 dílny zhotovily také Gočárov nábytkový soubor.

Výjimečný soubor Gočárova nábytku procestoval takřka celý svět a byl vystavován např. v Londýně (1970), Tokiu (1984), Madridu (1992), Paříži (1992), Montrealu (1992) nebo ve Philadelphii (1993). Na všech těchto místech šílil dobré jméno českého designu.

Výjimečnost skleníku v roce 2011 potvrdila redakce prestižního německého časopisu A&W Architektur & Wohnen, který se specializuje na problematiku architektury a moderního bydlení a kde se objevil Gočárov skleník zachycený jako ikona roku 1913.

Automobil značky Start

Automobil Start D2 12 HP vzešel z kuklenké továrny Františka Petráška a Mojmíra Věcheta, jejíž výkladní skříní se stal automobil, uvedený na trh roku 1921 pod značkou Start. Již počátkem 20. let 20. století však bylo sídlo automobilky přesunuto přímo do Hradce Králové. Model Start D2 12 HP byl uveden na trh v roce 1926, konkrétně exemplář ze sbírek královéhradeckého muzea nese datum výroby 1930. Jedná se o dvoudveřový čtyřmístný osobní automobil s vpředu umístěným zážehovým, vzduchem chlazeným dvojcylindrovým motorem a s pohonem zadních kol. Automobil Start D2 12 HP vážil cca 550 kg a jezdil maximální rychlostí 70 km/h. Konkrétně vůz, uchovávaný ve sbírce královéhradeckého muzea, byl aktivně využíván až do roku 1975. Během svého působení Petráškova automobilka uvedla na trh cca 50 exemplářů automobilu Start D2. Automobily Start se v Hradci Králové vyráběly do roku 1931.

Expozice pravěku v roce 1931.

Výstava Vladimíra Srobodý v galerijním sále muzea.

Městské muzeum Loreta v Chlumci nad Cidlinou

CHLUMEC NAD CIDLINOU

Kozelkova 25, Chlumec nad Cidlinou IV 503 51
www.ic.chlumecnc.cz

Přestože se nejstarší snahy o založení muzea v Chlumci nad Cidlinou objevily už v roce 1911, došlo k jeho založení až ve dvacátých letech 20. století. Samotný vznik muzea je v Chlumci nad Cidlinou spjat s osobou Jana Poláka. Ten svolal 11. září 1927 schůzi, na které byl zvolen přípravný výbor pro založení muzea. Jeho první schůze se konala 19. února 1928 a byly na ní načrtnuty stanovy instituce. Jejich definitivní podoba byla schválena o jedenáct dní později. První valná hromada spolku „Muzeum Chlumecka“ se konala 20. května 1928. Na ní bylo zvoleno předsednictvo, sedm členů výboru a dva dozorcí účtů. Ředitelem muzea se stal zmíněný Jan Polák. V následujícím roce bylo muzeum konečně slavnostně otevřeno. Tento akt byl přidružen k oslavám výročí 28. října a zájemci si mohli expozici prohlédnout v dopoledních i odpoledních hodinách. Od počátku se muzeum potýkalo s nedostatkem financí i prostor. Druhý problém byl částečně vyřešen v roce 1951 umístěním sbírek do areálu zámku Karlova Koruna. Změna nastala i ve vedení muzea. Po Janu Polákovi se ho na příštích deset let ujal Václav Horyna. Po něm se ve vedení vystřídal Josef Rajm, Dresler a Hartman. Muzeum v této době sídlilo v Tereziánském traktu zámku, který musel být koncem 60. let minulého století vyklizen, aby se zde mohla zřídit restaurace pro turisty. V roce 1971 bylo na zámku otevřeno „Muzeum selských bouří“ a v zámecké oranžerii pak Památník V. K. Klicpery. Zbytek muzejních exponátů, který se v těchto expozicích neumístil, byl rozvezen do několika depozitářů, nebo rozprodán. To byl začátek konce této instituce. Zbytky někdejších sbírek byly převezeny koncem 80. let 20. století do Krajského muzea Východních Čech v Hradci Králové, kde byly předměty odborně vytříděny a dočasně deponovány. V roce 2000 se rozhodovalo o osudu jedné z chlumeckých památek, konkrétně bývalého kláštera Loreta. Naštěstí bylo rozhodnuto o zachování objektu a jeho rekonstrukci s následným využitím pro nové muzeum. Tím získalo chlumecké muzeum poprvé ve své historii svou vlastní budovu, do které se v roce 2002 navrátila i část původních sbírek z Hradce Králové, ke které město neztratilo právo hospodaření a 8. června bylo Městské muzeum Loreta slavnostně otevřeno pro veřejnost. Ze starých sbírek jsou ve stále expozici vystaveny střelecké terče, cechovní památky, katovský meč, malovaný nábytek apod. Velkou část expozice tvoří sbírka zemědělských strojů a nářadí, kterou muzeu věnoval pan František Novák v roce 2000. Zřizovací listina byla vydána 1. 1. 2003 a od téhož roku je vedoucí muzea Mgr. Helena Krátká.

Opona pro chlumecké ochotníky

Chlumec nad Cidlinou je rodištěm známého dramatika V. K. Klicpery (1792–1859). Ochotnické divadlo se zde hrálo nejen za čast slavného rodáka, ale hraje se až dodnes. V roce 1937 se místní ochotníci rozhodli pořádat k uctění památky V. K. Klicpery divadelní přehlídku s názvem „Klicperův Chlumec“, jejíž tradice trvá dodnes. Po slavném rodákovi je pojmenována i budova, kde se divadlo hraje, „Klicperův dům“, dříve hostinec i kino, je dnes přebudován na moderní kulturní stánek. Nebylo tomu ale tak vždycky. Ochotníci se v minulosti potýkali nejednou s problémem, kde zkoušet a hrát. Hrálo se i v tělocvičce měšťanské školy, kterou však museli v roce 1886 opustit. Pro potřeby spolku divadelních ochotníků byl v roce 1888 upraven na náklady velkostatků sál hotelu Liverpool. Vybavení si pořídili ochotníci sami. Zakoupili si nové dekorace, potřebný počet petrolejových lamp se zadními zrcátky, ale především zavěšili novou oponu. Tu pro ně namaloval malířský mistr Ludvík Bartík a 23. března 1890 se poprvé rozvinula nad dvěma aktovkami. Na oponě pro hotel Liverpool zobrazil panorama města Chlumec nad Cidlinou s dominantou zámku Karlova koruna vyvýšenou nad městem, kterému zase dominuje věž kostela sv. Vojtěcha obklopená červenými střechami městské zástavby. Rozměry opony jsou 3 x 4,7 m.

Sbírka zemědělských strojů a nářadí Františka Nováka

Pan František Novák (1908–2005) byl chlumecký rodák, který se vyučil mlékařskému řemeslu. Jeho velkým koníčkem však byla historie a dokonce v Chlumci nad Cidlinou založil spolek s názvem „Klub ochránců památek“. Spolu s ostatními členy se snažil zachraňovat drobné architektonické památky, pořádal výstavy a besedy a také sbíral vše, co se historie týkalo. V době, kdy se všichni zbavovali vybavení starých stodol a kůlen, dostal užasný nápad, že uspořádá tyto předměty, které dokládaly hospodaření našich předků, do soukromé sbírky. Postupně shromažďoval staré sekačky, mlátičky, stabilní motory, fukary, šrotovníky, ale i vozy, saně a rozličné drobné nářadí a vše ukládal pod přístřešek na vlastním dvorku. Vznikla tak unikátní sbírka zemědělských strojů a nářadí čítající několik stovek předmětů. V roce 2000 celou sbírku daroval městu Chlumec nad Cidlinou a od roku 2002 je jeho sbírka umístěna v prostorách chlumecké Lorety, kde sídlí muzeum.

Historická fotografie budovy muzea.

Budova radnice, v níž bylo zřízeno první muzeum.

Městské muzeum v Jaroměři

JAROMĚŘ

Husova 295, Jaroměř 551 01
www.muzeumjaromer.cz

První snahy o založení muzea v Jaroměři se datují již do 70. let 19. století. Tyto snahy pak na začátku dalšího desetiletí vyvrcholily, když koncem roku 1882 městská rada rozhodla o zřízení „stánku pro starobylé památnosti našeho okolí“ a poukázala 2.673 zlatých na nákup sbírkových předmětů. Návrh na zřízení městského muzea společným nákladem spojitelný, obce a občanské záložny, podaný Františkem Polickým na schůzi spojitelného výboru v Jaroměři dne 20. ledna 1883 byl jednohlasně přijat. První muzejní expozice byla otevřena v nové chlapecké škole na Ostrově v roce 1886. V roce 1885 muzeum převzalo také městský archiv (nyní uložen ve Státním okresním archivu v Náchodě). Ve 30. letech 20. století usilovali členové muzejní komise o novou budovu pro muzeum. Projekt výstavby společenského domu na Malé Obci, kde se počítalo i s muzeem, se neuskutečnil kvůli tíživé politické situaci v roce 1938. Během druhé světové války byla část muzejního fondu spolu s archívem uložena v kryptě svatomikulášského chrámu. O muzeum pečovalo pětičlenné kuratorium. Dne 11. května 1947 bylo otevřeno nové muzeum v bývalém obchodním domě firmy A. Wenke a syn, jedinečné budově projektované Josefem Gočárem (dnes národní kulturní památka). Nabídka k první výstavě dostali umělci Otakar Španiel a Josef Wagner. V prostorných sálech zadního traktu budovy byly instalovány nejzářnější muzejní předměty. V roce 1949 obohatily sbírkové fondy muzea exponáty ze sbírek zrušeného josefovského muzea. V roce 1955 obdrželo muzeum statut okresního muzea (pouze do roku 1960). Zdeněk Berber – nový a již placený ředitel se musel vypořádat se zbouráním části zadního traktu budovy, který ustoupil výstavbě luhové dílny národního podniku ZAZ v Jaroměři. V roce 1959 byla otevřena na svou dobu velmi moderní expozice Právěk Jaroměřska. Exponáty doprovázely vysvětlující texty, ilustrace a modely. V roce 1961 byla otevřena stálá expozice galerie plastik a medailí Otakara Španiela uspořádaná ve spolupráci s Národní galerií v Praze. Nelehká situace pro vedení muzea nastala v roce 1963. O výstavní budovu muzea projeví zájem zástupci velkoobchodů v Pardubicích a Hradci Králové. Místní straníční funkcionáři začali hledat pro muzeum náhradní prostory. Naštěstí se ukázalo, že objekt bez části zadního traktu obchodního provozu již nevyhovuje. Koncem 70. let se muzeum dočkalo prvních stavebních úprav a rozšíření depozitárních prostor v sousedním domě čp. 91. V té době byly již zrušeny stálé expozice muzea. V roce 1979 byla ve spolupráci s Okresní galerií v Náchodě otevřena ve druhém patře expozice Josefa Šmý, Otakara Španiela a Josefa Wagnera. V roce 1983 muzeum oslavilo sté výročí založení uspořádáním výstav přesahujících hranice města. V letech 1985 až 1987 byl objekt podroben rekonstrukci pod vedením tehdejšího ředitele PhDr. Pavla Mertlíka, při níž došlo k výměně skleněného průčelí a zrestaurování interiéru. Ke stému výročí otevření obchodního domu vydalo muzeum v roce 2011 reprezentativní publikaci: Gočár/Wenke.

Plastika sv. Antonína (sv. Ivana)

Socha poustevníka sv. Antonína pochází patrně z let 1727–1729. Byla původně součástí poustevny zřízené na panství hraběte Františka Antonína Šporka (1662–1738) v prostoru Nového lesa u Stanovic v místě, kde byl postupně budován tzv. Braunův Betlém. Otázka autorství plastiky není dodnes spolehlivě určena. Někteří autoři dílo připisují řezbář Andresemu, jiní zase Jiřímu Františku Pacákovi, nebo bratrům Janu a Řehoři Thenyovým. Jisté je, že dílo vychází z okruhu Matyáše Bernarda Brauna. V zadní části těla sv. Antonína byla umístěna uzamykatelná schránka, od níž měl klíč pouze hrabě Špork. Do schránky mohli lázeňští hosté vhažovat oční v lebece, kterou poustevník drží v levé ruce, pamflety proti jezuitům z Žitce, s nimiž vedl hrabě Špork spory. V roce 1729 při inkvizčním šetření byla plastika sv. Antonína odstraněna a převezena na radnici v Jaroměř. Zde zůstala opomenuta až do druhé poloviny 19. století, kdy byla přemístěna do umělé jeskyně z neopracovaných kamenů pod nově vzniklý hřbitov v Jaroměř (1888). V této době byla chybně identifikována jako sv. Ivan (E. Poche, Soupis památek okresu Královédvorského). Podle této plastiky byl také hřbitov nazýván hřbitovem sv. Ivana. Nepříznivé klimatické podmínky zapříčinily, že spodní část nohou u plastiky uhnil. V 50. letech 20. století po zrušení „poustevny“ byla přesunuta do Městského muzea v Jaroměř. V roce 1986 byl sv. Antonín restaurován Miladou Sukdoládovou, která odkryla původní polychromii provedenou masnou temperou. Po restaurátorském zásahu byla socha instalována do stálé expozice v Josefově, kde si ji návštěvníci mohou prohlédnout.

Model Hradecké brány

V těsném sousedství Jaroměře, byla v letech 1780–1887 postavena rozsáhlá vojenská pevnost, jenž měla bránit průniku rozpínajícího se Pruska na území tehdejší rakouské monarchie. Součástí opevnění byla také čtveřice bran, které umožňovaly vstup do pevnosti. Jednotlivé brány byly architektonicky velmi dobře zpracovány a jednalo se nejen o praktické vstupy do města, ale také o ukázkou řemeslného umu tehdejších pevnostních stavitelů. Do bojů pevnost nikdy nezasáhla a v roce 1888 jí byl status pevnostního města odebrán a stalo se z ní svobodné císařsko-královské město. Od roku 1891 se započalo s postupným bouráním některých pevnostních prvků, které byly významným zdrojem kvalitního stavebního materiálu pro rozvoj blízké Jaroměře, ale i okolních obcí. V rámci otevření pevnosti a lepší dopravní přístupnosti se rozhodlo také o zbourání pevnostních bran. První byla zbořena brána Jaroměřská (1891), poslední zbořenou pak byla brána Novoměstská a Královéhradecká. Počátkem 20. století vytvořil místní tesař Niklas ze dřeva modely všech čtyř bran, které věrně zobrazují ve 3D podobě, jak původní brány vypadaly.

Podoba muzea v padesátých letech minulého století.

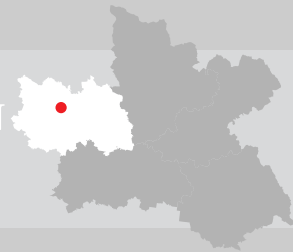
Pobled od expozice Právěk Jaroměřska, která byla otevřena v roce 1959.

Regionální muzeum a galerie v Jičíně

JIČÍN

Valdštejnovo náměstí 1, Jičín 506 01
www.muzeumhry.cz

Jičínské Krajské muzeum započalo svou činnost v roce 1884. Jeho sbírky byly zpočátku provizorně umístěny v prostorách hostince U města Hamburku. Teprve až shromažďování materiálů pro Národopisnou výstavu v roce 1895 se stalo skutečnou hybnou pákou soustředěného sběru a dílcí vystavovatelské činnosti. Nový Muzejní spolek v Jičíně se ustavil 15. září 1895 především vlivem Ferdinanda Menčíka. Předměty z Národopisné výstavy se staly základem muzejních sbírek, podobně jako se tomu dělo u ostatních nově vznikajících muzeí v českých zemích. Následujícího roku získalo Krajské muzeum dvě místnosti v novostavbě Obecní spořitelny a teprve tehdy bylo možné instalovat stálou muzejní expozici. Obecní spořitelna se stala do budoucna dlouhodobým mecenášem muzea.

Po první světové válce sice uvolnila spořitelna muzeu další dvě místnosti, přesto ale stále chyběly prostory k uskladnění sbírkových předmětů. Za okupace, kdy přibýly archivy a knihy různých spolků, bylo muzeum uzavřeno. K znovuootevření došlo až 1. dubna 1947. Stav sbírek byl v té době asi 20 tisíc kusů a 30 tisíc knih, vše v celkové prodejní ceně přibližně 10 milionů korun. Již 3. května 1948 muselo muzeum vlivem nové politické situace prostory spořitelny opustit. Nové místnosti získalo v prvním poschodí Valdštejnského paláce (zámku), kde se uvolnilo místo po zásobovacím úřadu. Slavnostně bylo otevřeno 12. června 1949.

Dne 1. ledna 1950 se muzeum stalo městským a bylo spravováno muzejní komisí. Dne 1. ledna 1954 převzal muzeum do své správy okresní národní výbor a městské muzeum se tak stalo okresním.

V roce 1969 se započalo s rekonstrukcí zámku, což způsobilo dlouhodobé uzavření muzea pro veřejnost. Do místností expozice byly přestěhovány depozitáře, kanceláře a restaurátorská dílna. Činnost muzea byla zahájena až 25. února 1989.

V roce 1993 byla zpřístupněna výstava k 700. výročí trvání města. Téhož roku představilo muzeum Konferenční síň, místo diplomatických jednání v roce 1813. Od dubna roku 1998 se součástí stálé expozice stala i panská oratoř kostela sv. Jakuba. V roce 2000 proběhly stavební úpravy zpřístupňující uzavřené prostory muzea spolu s vytvořením herny a dílny Muzea hry.

Dne 15. června 2002 muzeum představilo veřejnosti inovovanou vlastivědnou expozici spojenou s interaktivním způsobem prohlídky. V roce 2003 získala interaktivní expozice ocenění Gloria musaealis jako nejlepší muzejní expozice v České republice. V tomto roce se také zřizovatelem muzea stává Královéhradecký kraj.

Historie muzea souvisela zpočátku i s dějinami archivu a galerie. Archiv se osamostatnil roku 1939, od roku 1952 působil jako okresní. Galerie začala samostatně pracovat od roku 1965 jako Galerie výtvarných umění Jičín. V letech 1972–1974 byly bývalé konfíny rekonstruovány a v roce 1975 v nich byla otevřena velká výstavní síň. Od 1. 1. 1987 se opět galerie sloučila s muzeem.

Vitráže z kostela sv. Prokopa v Nadszlavi

Soubor původních sklomaleb spojovaných olovem vyplujících dvě okna v chóru kostela sv. Prokopa v Nadszlavi byl vyroben v Čechách mezi lety 1520 a 1540. Sklomalby jsou sestaveny z jednotlivých dílků z různobarevného skla, figury jsou provedeny v černých konturách a ornamenty v barevném skle je vyspojen. V roce 1977 prošly restaurátorským zásahem, přičemž 6 originálních sklomaleb s postavami světů bylo nahrazeno kopiemi.

První okno se sestává z 6 sklomaleb s postavami apoštolů (sv. Petr, sv. Pavel, sv. Jakub, sv. Ondřej, sv. Juda Tadeáš a neznámý evangelista). Ve spodní části se nachází erb donátorů – pánu z Kozojed a část s klenoty k erbům. Přímo nad apoštolý se nachází 2 makovice s cimburím a v horní části ve vrcholové kružbě je umístěn kvadrilob s Ukřižovaným. Všechny sklomalby tohoto okna jsou původní. Jak již bylo zmíněno výše, 6 sklomaleb s postavami světů z druhého okna bylo při restaurování nahrazeno kopiemi. Ostatní sklomalby jsou však originální. Ve spodní části se stejně jako u prvního okna nachází erb donátorů – pánu s Kozojed a část s klenoty k erbům. Nad postavami světů jsou 2 makovice s taškami. V horní části je pak vrcholová kružba se špičatým kvadrilobem s palmetou. Jsou to jedny z mála dochovaných souborů původních sklomaleb v regionu. Díky stří a uměleckému provedení jsou velice jedinečné.

Kyvadlové nástěnné hodiny s vyřezávaným ciferníkem

Kyvadlové nástěnné hodiny z 2. poloviny 19. století byly vyrobeny Janem Prokešem v Sobotce. Autor nástěnných hodin, Jan Prokeš, se narodil roku 1818 v Nové Pace, vyučil se u svého otce, novopackého hodinářského mistra. Již jako osmiletý zhotovil mosazné nástěnné hodiny. Po krátkém působení v Praze, se roku 1838 usadil v Sobotce, kde se již následujícího roku osamostatnil a od této doby začíná dlouhá a bohatá Prokešova činnost jako hodinářského praktika. V roce 1842 zkonstruoval svůj první umělecký kousek ve své sobotcecké dílně. Jednalo se o nástěnné hodiny, které se samy natáhly, jakmile se závaží dotklo spodní stěny skříně. Podle samotného autora měly být tyto hodiny plynule dvacet let a nepotřebovaly nejmenší opravu. Takovéto kuriozity a neopakovatelná díla provázely Prokešovu činnost po celou dobu jeho práce. Jan Prokeš je autorem nejrozsáhlejších typů hodin, od malých kapsních až po velké věčné. Zkonstruoval hodiny s jednoručním chodem, kapsní hodiny s dvojitým perem, hodiny, které ukazují měsíce, čtvero ročních období, svátky, východ a západ slunce i měsíce. Sestrojil také hodiny, které se natahují pouhým sevřením pláště. Jeho hodinový stroj, který šel bez natahování celý měsíc, byl dokonce patentován. Hodin z jeho dílny se zachovalo jen nepatrné množství, ale některé z nich jsou ještě dnes funkční a na svém původním místě.

Historické expozice muzea v roce 1952.

Historické expozice muzea v roce 1952.

Muzeum bratří Čapků v Malých Svatoňovicích

MALÉ SVATOŇOVICE

Náměstí K. Čapka 147, Malé Svatoňovice 542 34
www.malesvatonovice.cz/muzeum

Muzeum bratří Čapků bylo založeno v roce 1947. V Malých Svatoňovicích na náměstí v tzv. obecním domě působil v letech 1883–1890 doktor Antonín Čapek jako knížečí, báňský a lázeňský lékař. K ordinaci měla Čapkova rodina menší služební byt a 9. ledna 1890 se přímo v tomto bytě narodil slavný český spisovatel Karel Čapek. V prvním patře muzea v prostorách bývalého služebního bytu je umístěna expozice Karla Čapka. Úvodní část přibližuje pobyt Čapků v Malých Svatoňovicích a v Úpici, dobu dětství Karla, Josefa a Heleny, školní a rodinné fotografie. Na to navazují Karlova studia v Hradci Králové, v Brně a v Praze a literární činnost v období 1. světové války. Další část expozice tvoří blok věnovaný tvorbě z dvacátých let, kdy se v tvorbě prolíná Čapkův obdiv k technice a technickým objevům s jeho velkým zaujetím pro člověka. Třicátá léta, kdy Čapek pod vlivem ohrožení republiky hitlerovským Německem vytváří protifašistická díla, jsou reprezentována dramaty Matka, Bílá nemoc, Válka s mloky, První parta. Tato část se uzavírá obdobím Mnichova a smrti Karla Čapka 25. prosince 1938. Expozici doplňují fotografie K. Čapka s manželkou Olgou Scheinpflugovou a tvorba pro děti. Představena je Čapkova novinářská činnost, fotografie z pražského domova a vztah Čapka k rodnému kraji. Velmi zajímavou část expozice tvoří ukázka z cestopisů s originály kreseb Karla Čapka, fotografie z filmových a divadelních ztvárnění her Karla Čapka, překlady knih. Pomyslný závěr expozice tvoří panel Pátečníků, práce nad dílem Hovory s TGM a bysta Karla Čapka od Františka Proseckého. Expozice Karlova bratra, Josefa, začíná na schodišti do druhého poschodí souborem volné grafiky z let 1914 – 1919. Samotnou expozici uvádí plastika hlavy Josefa Čapka od Vladimíra Preclíka. Hlavní prostor tvoří reprezentativní soubor 20 originálů olejových obrazů, průřez celou tvorbou Josefa Čapka. Expozice olejů se uzavírá několika variantami z velkých obrazových cyklů nazývaných Oheň a Touha. Malíř tyto obrazy sám nepojmenoval, vznikaly jako protest, žal, volání na poplach proti fašismu. Obrazovou galerii doplňují dokumenty k Josefovu životu. V částech nazvaných Dětství, Byt dělníkem, Byt umělcem, S avantgardou, Válka, Léta tvůrčí šíře, Josef Čapek velké dítě, Doba zralosti, Až na dně života je představen Josef Čapek a jeho vývoj výtvarný i literární až po dokumenty z Čapkova věznění v koncentračních táborech. V prostoru expozice je umístěna bysta Josefa Čapka od Ladislava Zemánka. V prostoru schodiště jsou vystaveny fotografie Zdenko Feyfara inspirované zdejší krajinou a soubor ilustrací z knihy Heleny Čapkové Moji milí bratři autorů Pavla Brázdy a Věry Novákové.

Posmrtná maska a odlitek ruky

Karel Čapek dne 25.12.1938 v 18.45 hodin ve své pražské vile umírá na oboustranný zápal plic. Následujícího dne, 26.12.1938 v dopoledních hodinách, přichází do vily přítel Karla Čapka a Olgy Scheinpflugové sochař Karel Dvořák a snímá posmrtnou masku a pravou ruku. Poté je rakev s ostatky spisovatele odvezena a uložena v kapli krematoria v Praze – Strašnicích. V červnu 1946 se v Malých Svatoňovicích konají celonárodní oslavy s názvem Vzpomínáme bratři Čapků za účasti prezidenta Československé republiky Edvarda Beneše. Odlitek ruky a posmrtná maska byly obci Malé Svatoňovice zapůjčeny rodinou na výstavu, která byla součástí oslav. Téměř všechny zapůjčené exponáty se staly základem sbírek Muzea bratří Čapků otevřeného o rok později v roce 1947. Hlavním bodem slavnosti bylo odhalení pamětní desky Karla Čapka na jeho rodném domě. Pamětní deska s bustou je dílo sochaře Karla Dvořáka. Pro zhotovení busty posloužila posmrtná maska. Pod bronzovou bustou je nápis - ZDE SE NARODIL R. 1890 A SVÉ DĚTSTVÍ PROŽIL KAREL ČAPEK". Text pamětní desky ovšem není přesný. Karel Čapek v tomto domě (dnes Muzeum bratří Čapků) dětství neprožil. Posmrtná maska a odlitek ruky nemá nijak výraznou uměleckou hodnotu, ale její autentičnost má nesmírnou hodnotu etickou a morální. Oba exponáty jsou uloženy v depozitáři Muzea bratří Čapků a jsou vystavovány při výjimečných příležitostech.

Soubor obrazů Josefa Čapka

V letech 1972–1978 z iniciativy tehdejšího Místního národního výboru v Malých Svatoňovicích pod vedením správce Muzea bratří Čapků Josefa Kábrty proběhla rozsáhlá rekonstrukce muzea. Scénář expozice Josefa Čapka byl zadán Jaroslavu Slavíkovi, kunsthistorikovi, nadšenému badateli a znalci díla Josefa Čapka. Jaroslav Slavík vytvořil scénář, ale především jeho osobní kontakty s galeriemi a s vlastníky soukromých sbírek byly tím nejcennějším, co v době příprav nemohl udělat nikdo jiný. Autor scénáře si totiž dal velmi netechnický úkol: představit malířské dílo Josefa Čapka v jediné sbírce obrazů, která zmapuje průřez jeho tvorbou. Návštěvník uvidí na 20 olejových obrazech všechna významná tvůrčí období umělce. Patří mezi ně například Kinského zahrada (1910), Muž s cigaretou (1914), Píják (1919), Na útěku (1923), Vesnice (1929), Žena s košem (1930), Oheň (1937), Oheň (1938) nebo Touha (1939). Velmi cenné na tomto souboru je, že nebyl tvořen postupně, ale s cíleným záměrem byla vybrána konkrétní díla. Jedná se o dlouhodobě zápůjčky především ze soukromých sbírek, dále z Národní galerie v Praze, ze Západočeské galerie v Plzni a z majetku Muzea bratří Čapků. Jedná se o zcela unikátní soubor.

Muzeum Náchodska

NÁCHOD

Masarykovo náměstí 1, Náchod 547 01
www.muzeumnachod.cz

Muzeum Náchodska je přímým pokračovatelem Městského muzea v Náchodě, které vzniklo v srpnu roku 1879. Bylo zřízeno na návrh tehdejšího ředitele měšťanské školy, archeologa Jana Karla Hraše (1840–1907), který byl až do svého úmrtí jeho prvním správcem. Základem muzea se stala Hrašeho soukromá archeologická sbírka. Veřejnosti bylo muzeum zpřístupněno v roce 1880. Muzeum však nemělo vlastní stálou budovu a jeho sbírky i expozice se po celou dobu existence neustále stěhovaly. V letech 1881–1886 byly muzejní sbírky vystaveny v prvním poschodí staré radnice, odkud byly posléze přestěhovány do nové budovy školy. V roce 1905 bylo muzeum opět přestěhováno, tentokrát do prostor nové radnice na náměstí. V roce 1932 se muzea ujala Musejní společnost Náchod. Za nacistické okupace nebylo muzeum přístupné veřejnosti. V letech 1945–1948 proběhla jednání o umístění muzea do druhého poschodí Státního zámku v Náchodě. K přestěhování sbírek však došlo až v roce 1950 a po jejich instalaci bylo muzeum 18. září 1951 opět otevřeno. Na zámku muzeum sídlilo až do 90. let 20. století, kdy muselo tyto prostory z důvodu havarijního stavu budovy postupně opustit. Depozitáře a pracovny byly přemístěny do domu čp. 1284 na zámku. Stálá expozice muzea byla zcela zrušena a novou stálou expozici muzeum otevřelo až v roce 2000.

Na sklonku padesátých let získalo muzeum status okresního muzea. Jeho součástí se posléze stala i dělostřelecká tvrz Dobrošov z let 1937–1938, jejíž podzemí bylo veřejnosti zpřístupněno v roce 1969. V roce 1995 byla pevnost prohlášena národní kulturní památkou. K výraznému rozšíření muzea došlo v osmdesátých letech 20. století. Tehdy byla s Okresním muzeem v Náchodě sloučena dvě městská muzea: Památník města Police nad Metují a Jiráskovo muzeum v Hronově. V roce 1991 získalo muzeum také výstavní sň v přízemí tehdejší Okresní vojenské správy Náchod. O sedm let později obdrželo muzeum od svého zřizovatele, Okresního úřadu v Náchodě, starobylý měšťanský dům na Masarykově náměstí v Náchodě. Zde pak byla nainstalována nová expozice Dějiny Náchoda a Náchodska, otevřená v roce 2000.

V roce 2003 změnilo muzeum zřizovatele (Královéhradecký kraj) a přejmenovalo se na Regionální muzeum v Náchodě. Díky pochopení města byla muzeu poskytnuta pro potřeby depozitářů a administrativních prostor část budovy staré radnice z poloviny 17. století. Náročný přesun celé instituce z domu čp. 1284 na zámku do nových prostor na náměstí byl završen v roce 2006. K poslední velké změně došlo v roce 2018. S účinností od 1. června 2018 bylo Regionální muzeum v Náchodě přejmenováno na Muzeum Náchodska. Muzeum v současné době spravuje šest muzejních expozic ve čtyřech obcích – stálou expozici v Broučkově domě v Náchodě, Pevnost Dobrošov, Jiráskův rodný domek a Muzeum Aloise Jiráska v Hronově, Muzeum města Police nad Metují v benediktinském klášteře v Polici nad Metují a ve stejném městě také starou barokní roubenou školu. Mimoto provozuje také výstavní sň v Náchodě.

Poklad pražských grošů nalezený v roce 1928 při stavbě Městské spojitelný v Náchodě

Depoty grošového období jsou na Náchodsku poměrně časté. Nacházíme je jak ve staré sídelní oblasti, tak v oblastech nově kolonizovaných. Byly ukládány ve 14. a 15. století, přičemž mezi nimi převažují poklady ukryté v neklidné době husitských válek. Patří mezi ně patrně i poklad objevený v roce 1928 při stavbě budovy Městské spojitelný v Náchodě. Při kopání základů pro trezor byl tehdy objeven džbánek obsahující původně asi 1500 pražských grošů Karla IV. a Václava IV., z nichž se posléze do náchodského muzea dostalo 1244 mince. Poklad byl uložen do země někdy po roce 1390. Vzhledem k historickým událostem však nejspíš před polovinou 15. století. Zdá se, že poklad může souviset s dobytím a vypálením Náchoda Slezany v roce 1441. Zajímavostí také je, že na místě, kde byl poklad ukryt, byl později postaven měšťanský dům, který patřil Tobiášovi Števkovi z Koloděj, jednomu ze sedmadvaceti českých pánů popravených 21. června 1621 na Staroměstském náměstí v Praze.

Egyptské šperky z pozůstalosti Jarmily Hassan Abdel Wahab Kristenové

Překvapivě v Muzeu Náchodska nalezneme také drobnou sbírku egyptských předmětů. Tyto exotické předměty souvisí s operní zpěvačkou Jarmilou Hassan Abdel Wahab Kristenovou (1917–1996), která se v roce 1953 provdala v Káhiře za Hassana Muhammada Abdel Wahaba, člena trózní rady egyptského krále Faruka a velkého generála pro oblast Sinaje atd. Po roce 1956 z důvodu politických změn v Egyptě se Jarmila Hassan vrátila zpět do Evropy a následně do Československa. V březnu 1957 se přestěhovala do Zlíně u České Skalice, kde zahájila dráhu hudební pedagogy. V tomto regionu již zůstala a až do své smrti vyučovala na lidových školách umění v České Skalici, Náchodě, Hronově, Polici nad Metují a v Novém Městě nad Metují. V letech 1962–1975 pobývala v Žabokřkách u Hronova. V roce 1975 zakoupila bývalou faru ve Studnici na Náchodsku, aby se zde trvale usadila. Zde také 24. dubna 1996 zemřela. Náhrdelník z pozůstalosti po Jarmile Hassan není sice jako celek starověký, avšak jednotlivé kroužky s fajáns vykazují starší patinu a povrchová poškození – mohly by tedy být staroegyptské. Samotná fajáns je typickou staroegyptskou specialitou a v Egyptě je doložena nejpозději od 4. tisíciletí před naším letopočtem. Druhá sada šperků tvořená náhrdelníkem, náušnicemi a náramkem je pak velmi pravděpodobně výrobkem novověkého orientálního šperkařství.

Muzejní expozice ze 70. let 20. století.

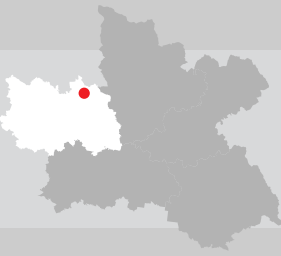
Nejstarší muzejní expozice ve staré radnici.

Městské muzeum v Nové Pace

NOVÁ PAKA

Stanislava Suchardy 68, Nová Paka 509 01
www.muzeum.cz

Počátky Městského muzea v Nové Pace se datují k roku 1908. Základem jeho sbírek byly nepochybně unikátní nálezy z oboru geologie, mineralogie a paleontologie. Region v okruhu pouhých deseti kilometrů od Nové Paky je významný především tím, že v okolí města se vyskytují ukázky neživé přírody ze všech zmíněných oborů. Od samotného začátku muzea vznikaly ovšem i sbírky historické. Na vznik muzea měla vliv Jubilejní výstava (1891) a Národopisná výstava (1895) v Praze, ale především Květinová výstava v nově postavené budově Obecné a městské školy, která se konala v roce 1906. V této „bohulibé“ době lidé do muzea věnovali věci po svých předcích, ale především různé rarity. Místní řemesla a výroba, ale i další tvorba, jim nepřipadala příliš zajímavá – „vždyť toho je a bude vždycky dost“. Tento omyl se ukázal až později, kdy muzeum složité tyto „běžné“ věci dost těžko získávalo. Muzeum sídlí ve dvou objektech – Klenotnici a Suchardově domě. Budova Klenotnice byla postavena v roce 1996, Suchardův dům je naopak budova v novorenesančním stylu dostavěná v roce 1896. Na výzdobě domu i přilehlé dílny se podíleli členové známého sochařského rodu Suchardů (Antonín Sucharda, Stanislav a Vojtěch Sucharda, Anna Suchardová Boudová). Svůj smysl pro humor prokázali umístěním vtipných a moudrých úsloví. Jisté není náhodou, že právě v této budově je umístěna historická expozice muzea a prostory, kde jsou pořádány výstavy řady umělců, kteří pocházejí z Nové Paky. V současné době má muzeum evidováno zhruba na 40.000 kusů sbírkových předmětů, z toho jsou asi tři čtvrtiny historického charakteru. Během posledních čtyřiceti let se podařilo muzeu navázat na poměrně dobrou sbírkotvornou činnost. Ve sbírkách muzea jsou vedle klasických sbírek vlastivědného charakteru i pozoruhodné soubory, které byly získány díky dobrým kontaktům s příznivci muzea. Zajímavý celek tvoří soubor knih bývalé obrozenecké knihovny. Během posledních čtyřiceti let vytvořilo muzeum ojedinělou sbírku mediálních kreseb, pohlednic a fotografií, které svým způsobem dokumentují činnost edice „Spirit“ a časopisu „Posel záhrobní“, vydávaného Karlem Sezemským. Dalším velkým souborem je sbírka grafiky a knih Cyrila Boudy (syna Anny Suchardové), tvorba rodu Suchardů, grafiky Karla Štíky atd. Většinu uvedených předmětů je možné prohlédnout si ve stálých expozicích muzea. V expozici si uvědomíme také mocný vliv pavlánského kláštera a kostela z doby, kdy Nová Paka byla významným poutním místem, a příslušnost poddanského města k hradu Kumburk. Město i okolí bylo zajímavé roubenou lidovou architekturou, pískovcovými plastikami, ale také malovaným nábytkem, hrnčářskými výrobky, modrotiskem, betlemářstvím, perníkářstvím, loutkářstvím, ale i malířskými a sochařskými dílnami. Lákadlem muzea je také jeden unikát. Před budovou klenotnice je v prosklené vitríně vystaven unikátní zkamenělý kmen stromu, rostoucího v Podkrkonoší před 300 miliony let v období karbonu. Se svou délkou 8,3 m patří mezi nejdelší dosud nalezené kmeny tohoto druhu ve střední Evropě. Byl objeven v Nové Pace v roce 1953.

Housle, na které hrával malíř Josef Tulka malíři Mikoláši Alšovi

Housle malíře Josefa Tulky pocházejí z první poloviny 19. století. Josef Tulka se narodil v roce 1846 v Nové Pace a stal se malířem, který vytvořil např. pět lunet na Národním divadle v Praze. Jeho pozdější život je však neznámý, neboť zmizel do Itálie. Tulka byl velmi dobrým přítelem Mikoláše Alše. Paní Maryna Svobodová Alešová, dcera Mikoláše Alše, o něm jednou napsala: „... Chodíval často večer k nám na besedu, brávil přehrášně na housle, až se lidé zastavovali a poslouchali pod okny našeho bytu. Rádi, tatínek s maminkou, si vzpomínali, jak při jedné večerní besedě 4. března 1881 musel tatínek před pálnoci svého přítele Tulkovu divně pošeptat, že musí jít domů, že čáp klepá na okno. Když Tulka odešel, netrvalo dlouho, dostali u Alši syna Tomáše“.

Původně byly housle v majetku malíře Karla Svobody (1824–1870). Housle se podařilo získat pro novopacké muzeum v roce 1935 panu řídícímu Josefu Jírovi od dcery Mikoláše Alše, paní Maryny Svobodové Alešové.

Novopacký (též Mádlův či Gernatův) betlém v Suchardově domě

Betlemářská tradice na Novopacku byla v 19. století velmi silná. Počet betlémů v rodinách v Nové Pace byl na přelomu století odhadován na dvě stovky. Suchardova dílna, vedle soch a pomníků z kamene, zhotovovala i loutky, betlémové figurky, oltáře, rámy atd. Nejzručnějším řezbářem v této dílně byl Jan Mádl (1848–1922), který je autorem většiny řezb darů (betlémových figurek) z pevně instalovaného betléma v Suchardově domě. Betlémové figurky mají oblečení, které se nosilo na Novopacku za jeho dětství, ale zachytil i podobu řemeslníků, pastevců a hospodů. Betlém byl původně v majetku zdejšího obuvníka pana Gernata, ale postupně byl doplňován. Novopacké muzeum betlém získalo v roce 1955. Krátce nato byl instalován. Na instalaci se tehdy podílelo několik lidových umělců. Pozadí s idealizovanou krajinou Novopacka namaloval pan učitel František Koubek z Lázní Běláhoř. Různé doplňky a opravy realizoval řezbář František Másl z Čisté. Podle dochovaných dokumentů zhotovil modely roubených staveb úředník Josef Fejfar. Modely staveb na náměstí jsou dílem knihaře Josefa Glata. Na instalaci se návrhem a instalací podílel tehdejší ředitel muzea Otakar John. Naposledy byl betlém restaurován a konzervován pracovníky muzea v letech 1975–1976.

Plastika „Hold fotografii Hákoví“, autor Ladislav Zitr, 1976, patinovaná pálená blína.

Lumeta „Ukolébavka“ od Stanislava Suchardy.

Městské muzeum Nové Město nad Metují

NOVÉ MĚSTO NAD METUJÍ

Na Zadomí 1226, Nové Město nad Metují 549 01
www.muzeum-nmmn.cz

Je paradoxní, že muzeum v Novém Městě nad Metují patří k nejmladším v regionu. Vzniklo totiž až v roce 1996. Jeho založením se splnil sen několika generací milovníků historie, kteří se o to marně snažili více než sto let. Se záměrem založit v Novém Městě muzeum se zabýval již v 80. letech 19. století okresní školní inspektor Jan Karel Hraše. Později tomu přispěl i dar starosty Jana Burgermeistera, který navíc v roce 1917 přiměl městskou radu ke zřízení muzejní komise. Muzejní sbírky byly zpočátku ukládány na radnici, později v domě čp. 1226 (ve stávající budově muzea). Na počátku 60. let 20. století se uvažovalo o instalaci sbírkových předmětů v prostorách tehdy znárodněného novoměstského zámku, ale ani tento plán se nepodařilo uskutečnit. Sbírkové byly ponechány na zámku, některé dokonce v neuzamčené místnosti, a až v roce 1976 bylo to, co z nich zbylo, převezeno do Okresního muzea v Náchodě. Část sbírek byla následně předána Muzeu Východních Čech v Hradci Králové. Myšlenka na zřízení muzea byla oživena až po roce 1989. Na počátku 90. let vznikla z iniciativy několika nadšenců Vlastivědná společnost, která začala spolupracovat s řediteli muzeí v České Skalici a získala potřebnou podporu vedení města. Hlavním stoupencem ustavení muzea se stal tehdejší starosta Pavel Vašina. Pro účely muzea byl vybrán historický objekt čp. 1226, který byl v letech 1994–1995 rekonstruován pro muzejní účely. Přípravou muzejní expozice byl pověřen ak. mal. Vladimír Rocman, který zpracoval její scénář, výtvarné řešení, navrhl výstavní mobiliář a získané i zapůjčené sbírkové předměty za pomoci spolupracovníků nainstaloval. Od ledna 1996 nastoupil do muzea jeho první správce, později ředitel, Jaroslav Resl, který se v následujících letech zasloužil o další rozvoj. Mezitím získalo muzeum do své správy další dvě budovy a rozšířilo své působení i o galerii a infocentrum. Městské muzeum Nové Město nad Metují je příspěvkovou organizací města. Obhospodařuje tři historické budovy v městské památkové rezervaci. V domě Na Zadomí čp. 1226 se nacházejí expozice muzea zaměřené na historii města, řemesla a přírodu regionu. Dále je zde vystavena část barokní klášterní lékárny, měštanský betlém z dílny řezbářky Jarmily Haldové a hodinky z produkce firmy Prim. Městská galerie Zázvorka se nachází v budově bývalé městské šatlavy Na Zadomí čp. 1210 a přilehlé věži. V přízemí je lapidárium a informační bod, v prvním patře stálá expozice, která představuje díla novoměstských výtvarníků, a v podkrovních prostorách se během roku střídají krátkodobé výstavy z různých oborů výtvarného umění. Ve Spolkovém domě na Husově náměstí čp. 1225 jsou umístěny depozitáře, knihovna a kanceláře muzea. Muzejní sbírka se skládá z těchto podsbírek: smíšená, botanická, geologická, entomologická, zoologická, fotoarchiv. Sbírkou doplňuje knihovna s archivem. Zájmová oblast muzea a sbírek je zhruba vymezena hranicemi regionu Novoměstsko.

Barokní lékárna

Barokní lékárna pochází z kláštera milosrdných bratří u kostela Narození Panny Marie v Novém Městě nad Metují. Lékárna byla původně umístěna v klášterní kapli. V provozu byla od roku 1750 do padesátých let 20. století. Vybavení lékárny je původní, nově zrestaurované a je součástí muzea od roku 2006. Lékovky jsou dřevěné, označené známkou ve tvaru granátového jablka, který symbolizuje řád Milosrdných bratří.

Nález zlatých mincí

Na konci roku 1986 při kontrole hospodaření Městského úřadu vznikla otázka, za jaký deponovaný balíček se ve spofitelně ročně platí 10,- Kčs. K otevření zapečetěného balíčku došlo až 10. března 1987. Obsahoval dvě černá tabla s 62 zlatými mincemi ze 14.–19. století s podrobným seznamem a popisem mincí. Ten byl datován 18. ledna 1949 a podepsáni tři pracovníci městského důchodu, kteří mezitím zemřeli. Kronikář Jan Voborník v roce 1937 v městské kronice zaznamenal: „Vzácná sbírka mincí, kterou koupila od V. Mencla, zubního technika zde, městská spofitelna za 22.000, uložena byla po nějaký čas ve spofitelně, později odevzdána na radnici, kde tabule se zlatými mincemi uložili do nedobytné pokladny.“ Mince jsou dnes vystaveny v expozici historie města.

Oprava domu č. 1226 dnes muzea 1960.

Oprava domu č. 1226 dnes muzea 1960.

Městské muzeum Nový Bydžov

NOVÝ BYDŽOV

Boženy Němcové 507, Nový Bydžov 504 01
www.muzeumnb.cz

Myšlenka zřídit muzeum v Novém Bydžově se datuje do konce 80. let 19. století. 10. ledna 1888 byl na schůzi městského zastupitelstva přijat návrh na zřízení obecního muzea. V tomtéž roce byl vytvořen muzejní řád a ustaven Muzejní spolek. V červenci 1892 byly sbírky poprvé zpřístupněny veřejnosti. Jako řada dalších se muzeum v roce 1891 podílelo svými exponáty na Zemské jubilejní výstavě v Praze i na Národopisné výstavě československé v Praze v roce 1895. Předměty, které byly pro tyto výstavy nashromážděny, se pak staly součástí muzejní sbírky. V roce 1901 se stal kustodem na dalších více než 30 let učitel místní měšťanské školy Josef Koudelka, s nímž se úroveň muzejní práce profesionalizovala. Muzeum za jeho působení kvalitou a rozsahem sbírek vysoké historické a umělecké hodnoty předčilo řadu muzeí ve větších městech. Nová budova spořitelny, postavená během 2 let podle plánů architekta Vejrycha, se stala v roce 1907 třetím místem expozice novobydžovského muzea. Nová expozice byla výsledkem omezených prostorových možností muzea a také odpovídala převažující dobové zásadě – vystavit pokud možno vše. První světová válka přinesla dočasně ochromení činnosti muzea a k novému oživení došlo až po roce 1918. V meziválečném období je působení muzea spjato především s osobou Antonína Šašiny, který začal sbírky odborně katalogizovat. Po útlumu muzejní činnosti během 2. světové války, nastupuje koncem roku 1948 do muzea nový správce, podplukovník generálního štábu v. v. Jaroslav Kovář, který za pomoci desítek brigádníků po více než desetiletém uzavření muzea znovu v srpnu 1949 otevřel. Městské muzeum se v roce 1957 změnilo v Okresní vlastivědné muzeum. Po zrušení okresu Nový Bydžov v roce 1960 bylo zrušeno i Okresní vlastivědné muzeum. Vlastivědný ráz muzea přesto zůstal zachován. Období poloviny 60. let 20. stol. je spojeno se zrušením větších částí expozice a s převáděním sbírkových předmětů do jiných muzeí. Bezmála desetileté působení Jaroslava Dušátka bylo zaměřeno hlavně na změnu vlastivědné expozice v expozici historickou. V letech 1975–2013 byl ředitelem muzea prom. historik Jaroslav Prokop. Instituci konsolidoval, zorganizoval, zavedl moderní třístupňovou systematickou evidenci, vybudoval depozitáře a nově sestavil stálou expozici. V upravené expozici byly instalovány nově objevené a restaurované obrazy barokního umělce Petra Brandla. V dalších letech vznikly oddíly expozice Václav Kudera Křepík (1987), Pamětní síň profesora Nevyjela a jeho dcery Marie Alžběty Novákové Nevyjelové (1993) a Galerie výtvarného umění 19. a 20. století (1999). V CES České republiky má sbírka Městského muzea zapsáno více než 17 000 položek, z nichž je pouhá část představena ve dvou prohlídkových okruzích. První okruh stále expozice obsahuje například vzácné archeologické nálezy Novobydžovska, deskové obrazy z 16. století, archu bydžovskou, epitaf Jindřicha Kapouna ze Svojkova z roku 1599, představuje také prvního Čecha v Antarktidě dr. Václava Vojtěcha. Druhý okruh obsahuje expozici stálé Galerie Jaroslava Prokopa a Pamětní síň profesora Nevyjela a jeho dcery Alžběty Novákové Nevyjelové.

Epitaf Jindřicha Kapouna ze Svojkova a jeho rodiny

Dílo z roku 1599 je největší a nejstarší dochovanou malbou na plátně od domácího malíře. Pamětní obraz rodiny Jindřicha Kapouna ze Svojkova (1526–1610), hejtmána kraje Hradeckého, zobrazuje ve středovém výjevu kolem ukřižovaného Krista celou rodici se čtrnáctičlennou rodinu. Postavy jsou slavnostně oděny a označeny jménem a věkem. V horní části epitafu uvidíme vývodce otce rodu Pirama Kapouna a Jindřicha Kapouna spolu se čtveřicí erbů. Pod hlavou andělka jsou pak vyobrazeny tři velké erby – donátora a obou jeho manželek. Epitaf byl původně umístěn v kostele sv. Prokopa ve Starém Bydžově.

Obrazy Petra Brandla

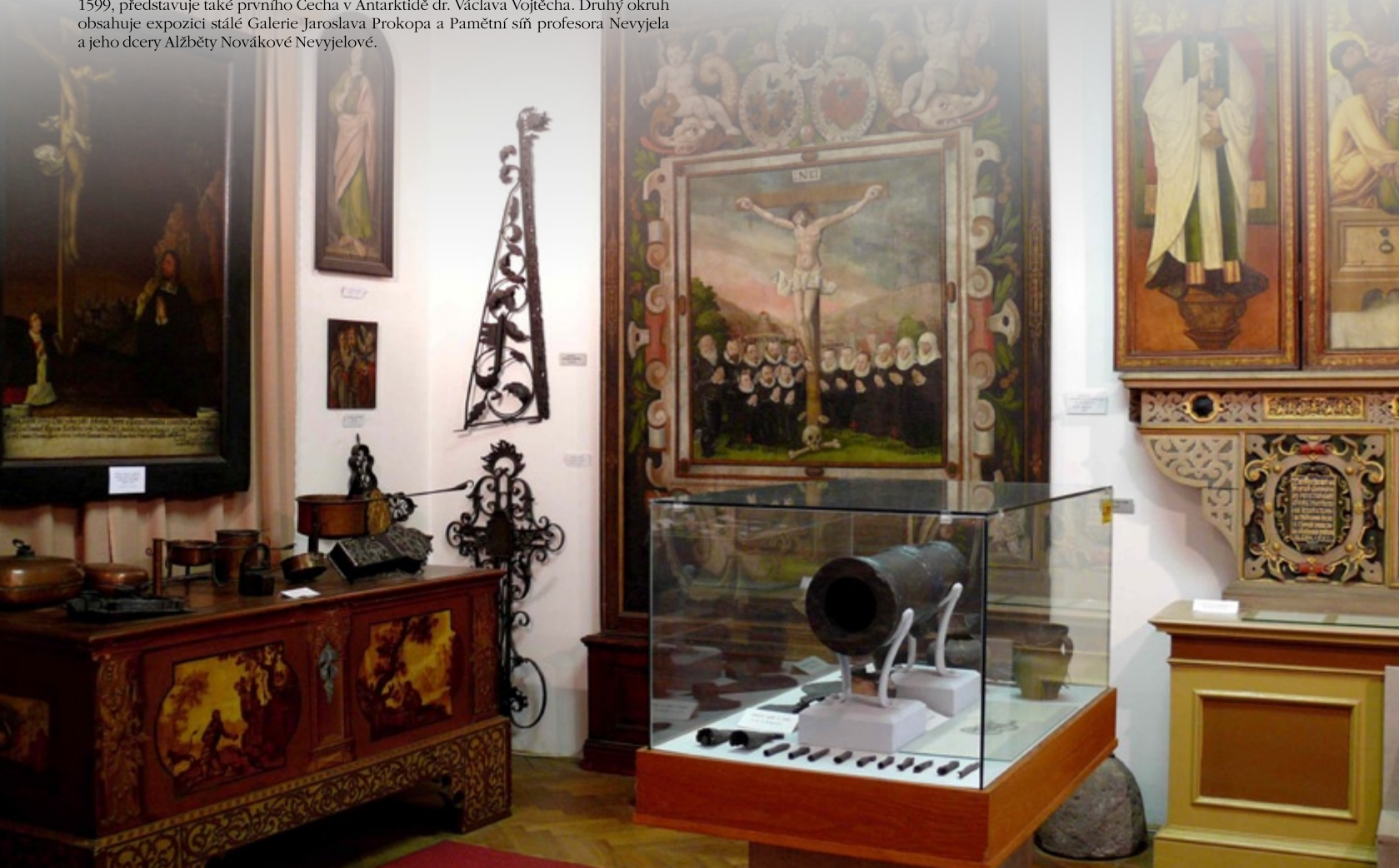
V Městském muzeu v Novém Bydžově jsou vystavena dvě díla významného barokního umělce Petra Brandla - Ukřižovaný (1733) a Matka Bolestná (1733). Původně byla umístěna v záměcké kapli zámku v Barchově. Ten si nechal vystavět tehdejší královéhradecký krajský hejtmán Kryštof Norbert Voračický z Paběnic. Díla byla pro veřejnost znovu objevena a zhodnocena v depozitáři bydžovského muzea v roce 1976 Jaroslavem Prokopem. Petr Brandl tehdy v uměleckém epilogu svého života na zámku vytvořil i další, dnes bohužel nezvěstná, díla.

Nové muzeum (keramická síň), cca 1908.

Expozice z roku 1966.

Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou

RYCHNOV
NAD KNĚŽNOU

Jiráskova 2, Rychnov nad Kněžnou 516 01
www.moh.cz

Obdobně jako jinde, tak i na Rychnovsku byly první snahy o založení muzea spjaty se Zemskou jubilejní výstavou připravovanou na rok 1891 a Výstavou Československou z roku 1895. Zde se iniciativy chopil rychnovský starosta JUDr. Smrčka a v létě 1891 inicioval schůzku zájemců o založení muzea. Na výzvu zareagovala zejména rychnovská elita (učitelé, ředitelé, významní obchodníci a státní úředníci), na jejíž bázi v květnu 1892 vznikl Muzejní spolek Pelcl. Již po roce spolek uspořádal první výstavu v budově rychnovského gymnázia. Spolek však postupně ztrácel dynamiku, což vedlo již rok po skončení Národopisné výstavy československé k jeho zániku. Sbírka spolku přešla do vlastnictví města Rychnova nad Kněžnou a k její správě bylo zřízeno Pelcovo městské muzeum, které rovněž fungovalo na dobrovolnické bázi a dlouhodobě se potýkalo s absencí vhodných prostor pro uložení sbírkových předmětů. I přes to, že docházelo k neustálému stěhování, sbírky pozvolna narůstaly - prostřednictvím darů a odkazů (např. dar ornitologické sbírky Karla Plachetky v r. 1939). Situace se začala měnit po skončení druhé světové války, kdy se sbírky muzea postupně začaly stěhovat do prostor rychnovského Kolowratského zámku, který se na příští desítky let stal sídlem muzea. Muzeum se postupně začalo profesionalizovat, čemuž napomohla i reorganizace muzejní sítě z roku 1953, která původně městskému muzeu přisoudila roli muzea okresního, vykonávajícího správu a metodický dohled nad ostatními městskými muzei na Rychnovsku. Doba však existenci samostatných městských muzeí příliš nepřála a ta začala být v polovině 60. let postupně rušena. Tím narůstal význam i sbírky Okresního muzea, pod jehož správou byly inventáře těchto muzeí převedeny. Tento osud se vyhnul pouze Městskému muzeu ve Vamberku, které bylo na místo zrušení včleněno jakožto pobočka do struktury Okresního muzea, které tím získalo úzce profilované pracoviště se specializací na problematiku krajkářství. Spolu s personální profesionalizací se Okresní muzeum prostřednictvím svých pracovníků profilovalo také odborně. V tomto stavu zůstalo muzeum až do roku 2003, kdy bylo po zrušení okresů převedeno pod krajskou správu. V tomto roce byla do muzea začleněna také původně samostatná Orlická galerie, což znamenalo dotvoření Muzea a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Naposledy byla pracoviště muzea rozšířena v roce 2013, kdy se ve spolupráci s městem Rokytnice v Orlických horách podařilo dobudovat novou hlavní expozici Sýpka - Muzeum Orlických hor. Sbírkový fond většinou nevybočuje z běžného průměru muzeí tohoto typu, obsahuje však i několik výjimečných souborů. Mezi ně patří zejména sbírka starých tisků (Kramářské písně), podmaleb na skle, grafických listů významného malíře a etnografa Josefa Korejze Blatinského či ornitologická sbírka preparátora Karla Plachetky. Zcela výjimečné postavení má sbírka krajek, která obsahově pojímá celou naši republiku i Slovensko.

Soukenický pohár

Cechovní pohár, tzv. vilkum, cín, výška s víkem 37 cm, datováno 1766, inv. č. 5-P-96. Bohatě profilovaný pohár je zdoben jemným rytím. Na vrcholu víka je zlatěná plastika lva, víko i kupa jsou zdobeny zlatěnými plastickými prolamovanými ornamenty. Na střední části jsou čtyři zlatěné lví hlavy, skrz něž je provlečen řetězek se čtyřmi zavěšenými mincemi, resp. medailoni (dva saské tolary z let 1613 a 1625, pětifrank knížectví Lucca a Piombino z roku 1808 a vojenská záslužná medaile dolnorakouské mobilizační výzvy roku 1797). Na střední části jsou vyryta jména cechmistrů a starších tovaryšů s datací 1766. Takovéto poháry sloužily ke slavnostním obřadům připitkům při shromážděních řemeslnických cechů. Typické pro ně byly i lví hlavy se zavěšenými mincemi. Pohár patřil cechu rychnovských soukeníků, tedy výrobců vlněných látek. Toto řemeslo mělo v Rychnově nad Kněžnou prořadový význam. Od středověku až do 19. století se jím živila většina zdejších obyvatel a úpadek zdejšího soukenictví přinesl teprve rozvoj tovární výroby v jiných městech. Tento pohár věnovali rychnovští soukeníci tehdejšímu Pelcovu městskému muzeu v roce 1928 spolu s dalšími dvěma mladšími poháry z 19. století, čtyřmi cínovými korbely a vývěsním štítem ze soukenické hospody.

Kostelecký kancionál

Do rychnovských muzejních sbírek se tento rukopis o 486 listech dostal ze zrušeného muzea v Kostelci nad Orlicí, kterému byl rukopis darován děkanem Šyrovým na přímluvu biskupa Bryncha někdy v letech 1893–1899. Rukopis se někdy nazývá i Faltysův (Faltusův), protože tento mistr kožíšnický a spoluzakladatel cechu kožíšnického jej nechal vymalovat. Po jeho smrti však ještě zůstalo mnoho míst pro iniciály vynecháno, takže výzdoba rukopisu nebyla nikdy dokončena. Ač je kancionál datován do poslední třetiny 16. století, tak zaznamenaná hudba je mnohem starší. Na jednotlivých listech je průběžně poznamenáno sedm pětinkových systémů a tím je notace poměrně velká, protože se pravděpodobně počítalo s tím, že podle textu budou zpívat všichni zpěváci a tento způsob zápisu nasvědčuje i tomu, že předloha byla jasná a hlavně, že celý zpěv byl známý a vyzkoušený. Kancionál je utrakvistický (stejně jako většina památek tohoto období), ale zdá se, že v 17. století prošel cenzurou a byl zřejmě využíván i pro katolický chrámový sbor. I v dnešní době je kancionál předmětem zájmu tuzemských i zahraničních hudebních vědců.

Památník Karla Plachetky v Rychnově nad Kněžnou.

Orlická galerie v Rychnově nad Kněžnou.

Sýpka - Muzeum Orlických hor v Rokytnici v Orlických horách.

Muzeum Podkrkonoší v Trutnově

TRUTNOV

Školní 150, Trutnov 541 01
www.muzeumtrutnov.cz

V Trutnově, osídleném do roku 1945 převážně německým obyvatelstvem, bylo muzeum založeno roku 1890 za starostování dr. Josefa Flögla. Stalo se tak v souvislosti s konáním regionální zemědělské a živnostensko-průmyslové výstavy, jejíž součástí byla i historická expozice, pro kterou shromáždil okresní školní inspektor Johann Böhm řadu exponátů, jež se staly základem muzejní sbírky. Zpočátku bylo muzeum umístěno v budově c. k. reálné školy, teprve v roce 1927 bylo přestěhováno do budovy německé dívčí obecné a měšťanské školy u kostela, kde se nachází dosud. Jednalo se o malé městské muzeum stavějící především na práci dobrovolníků a spadající až do roku 1945 pod německou samosprávu města. Během druhé světové války muzejní činnost v Trutnově přechodně ustala. Odsun německého obyvatelstva způsobil, že muzeum zůstávalo v neutěšeném stavu i první roky po válce. Teprve v roce 1948 byl do Trutnova povolán emeritní knihovník Národního muzea v Praze dr. Antonín Dolenský, který se zanedbaného muzea ujal, nově uspořádal sbírku a ještě téhož roku muzeum opět zpřístupnil veřejnosti. V roce 1954 se muzeum stalo okresním a jeho zřizovatelem byl nově Okresní národní výbor v Trutnově. Okresním muzeem zůstalo i po územní reorganizaci roku 1960. V roce 1959 se stal ředitelem muzea filozof dr. Zdeněk Vašíček, kterému se podařilo zaměstnat i historika dr. Vladimíra Wolfa, se kterým vytvořili pozoruhodný tandem, jehož výsledkem byla v 60. letech vysoká odborná úroveň pracoviště, jež se odrazila i na stránkách muzejního sborníku Krkonoše – Podkrkonoší, jehož první svazek byl vydán roku 1964. V roce 1968 byla instituce přejmenována na Muzeum Podkrkonoší. V roce 1970 byla otevřena nová historická expozice, ale ještě téhož roku do vývoje muzea negativně zasáhla nastupující normalizace, díky které bohužel v muzeu musel skončit dr. Vašíček i dr. Wolf. V letech 1990–2009 stála v čele muzea etnografka dr. Milada Ryšánková. Muzeum v této době změnilo několikrát zřizovatele. Po Okresním národním výboru jím byl nejprve Okresní úřad Trutnov a pak od roku 2003 Královéhradecký kraj. V roce 2008 se muzeum stalo příspěvkovou organizací města Trutnova, ale dohodou uzavřenou mezi městem Trutnovem a Královéhradeckým krajem mu zůstal zachován okresní záběr. Od roku 2009 je ředitelem muzea historik dr. Vlastimil Málek. V roce 2017 byly otevřeny nové historické expozice tematicky přibližující hrady, zámky a venkovské usedlosti Trutnovska. Sběrka muzea čítá více než 120 000 sbírkových předmětů, z nich je nejvíce zařazeno v podsběrce archeologické, fotografické a archivní, početně méně předmětů je v podsběrkách věnovaných etnografii, kulturní historii, militáriím a faleristice, uměleckoprůmyslové práci a výtvarnému umění. Knihovna čítá více než 12 000 katalogizovaných položek knih a přes 5 000 položek periodik.

Klenební svorník z hradu Vízmburku

K nejznámějším hradům na Trutnovsku patří Vízmburk, jehož zřícenina se nachází na katastru obce Havlovice. První zmínka dokládající jeho existenci se váže k roku 1279, k němuž je v Dalimilově kronice zmíněn Tas Vízmburský, pocházející z mocného rodu honosícího se v erbu zlatým třmenem. Příslušníci tohoto rodu se podíleli na středověké kolonizaci severovýchodních Čech. Později hrad drželi páni z Dubé. V roce 1447 byl však Vízmburk pobořen. Sídliť v něm tehdy totiž posádka, která svými výpady škodila blízkému Slezsku. Zástupci slezské šlechty a měst se proto spojili, hrad vykoupili a nechali pobořit, aby se do něj již posádka nemohla vrátit. Od tohoto období hrad pustl. Teprve v roce 1972 zde byl zahájen Archeologickým ústavem ČSAV rozsáhlý výzkum. Vedl jej Antonín Hejna, archeolog a shodou okolností také rodák z blízké Úpice. Neobyčejné množství nálezů, zajímavé náleзовé okolnosti i do výšky několika metrů dochované hradní zdí vyvolaly senzaci, takže se lokálně začalo přezdívat „české Pompeje“. Výzkum trval do roku 1984. Bohužel za Hejnova života nedošlo k úplnému odbornému zpracování všech získaných artefaktů, takže část informací byla nevratně ztracena. Ve sbírce trutnovského muzea je uloženo několik nálezů, z nichž patří k nejvýznamnějším dva klenební svorníky. Tento svorník je zdoben motivem čtyřlístku, je zhotoven z červeně zabarveného pískovce a rámcově datován do druhé poloviny 13. století.

Plátová zbroj ze sbírky šlechtického rodu Morzinů

Během třicetileté války přišel do oblasti Krkonoš šlechtický rod Morzinů, jehož původštěm bylo Furlandsko na severovýchodu Itálie. Rudolf Morzín založil svou kariéru především na vojenských službách pro Habsburky. V letech 1631–1632 bojoval například v bitvách u Breitenfeldu, Norimberka a Lützen. Za vrchol jeho vojenské kariéry lze považovat jmenování nejvyšším velitelem jezdeckta a pěchoty a následně polním maršálem. Roku 1639 byl však císařem Ferdinandem III. pro neúspěchy v tažení proti Švédům odvolán. Roku 1632 byl povýšen do panského stavu a získal v Čechách inkolát. Roku 1635 obdržel od císaře Ferdinanda II. za vojenské služby a finanční půjčky panství Vrchlabí. Roku 1636 byl povýšen do říšského hraběcího stavu, což bylo roku 1642 potvrzeno i pro Čechy. Zemřel roku 1646. Protože s manželkou Sabínou z Vřesovic neměl potomky, zdědil vrchlabské panství jeho bratr Pavel Morzín. Ten přistoupil k tvrdé rekatolizaci, která vyvolala na Vrchlabsku poddanské povstání, k jehož potlačení bylo povoláno vojsko. Plátová zbroj, pocházející z doby před polovinou 17. století, patřila pravděpodobně právě Rudolfovi hraběti Morzinovi. Pochází ze sbírky šlechtického rodu Morzinů a do sbírky trutnovského muzea se dostala po konfiskaci Czernin–Morzinských majetků po druhé světové válce ze zámku v Horním Maršově.

Historické expozice muzea.

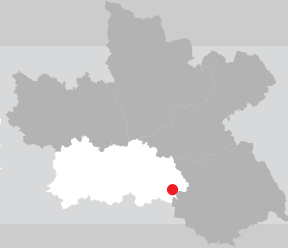
Historické expozice muzea.

Třebachovické muzeum betlémů

TŘEBACHOVICE POD OREBEM

Masarykovo nám. 1426, Třebachovice pod Orebem 503 46
www.betlem.cz

Muzeum v Třebachovicích pod Orebem existuje již od r. 1925 díky nadšení a při místního rodáka Viléma Koleča (1869–1944), který pro muzeum získával sbírkové předměty darem od spoluobčanů. O sbírkách a historii města pravidelně informoval ve vlastivědném sborníku Staré Třebachovice, který sám vydával. Muzejní exponáty byly uloženy na radnici a Vilém Koleč ve 20. a 30. letech 20. století uspořádal několik výstav, mimo jiné i vánoční výstavy betlémů. Muzeum se také představilo na výstavě v Náchodě v roce 1938, kam zapůjčilo několik obrazů, osobní věci lékaře a národního buditele Jana Theobalda Helda a hudební nástroje. Za svoji existenci se muzeum muselo několikrát stěhovat a jeho sbírka byla přístupná veřejnosti jen omezeně. Třebachovice pod Orebem jsou světově známé hlavně díky dřevěnému mechanickému betlému. Po jeho velkém úspěchu na EXPU 67 v Montrealu a i dalších zahraničních výstavách se rozhodlo, že pro náročnost transportu a možnost poškození betlém již nebude cestovat. Na náměstí byl pro betlém vybudován nový objekt, který nesl název Památník města. Putování městských sbírek a Třebachovického betlému se spojilo v roce 1980, kdy byly městské sbírky převedeny pod Památník. O čtyři roky později byl Památník přejmenován na Městské muzeum, které se postupně vyprofilovalo jako specializované muzeum betlémů, a to především zásluhou Marie Vacíkové a jejího manžela PhDr. Vladimíra Vacíka. Pro muzejní sbírku získávali především lidové betlémy a zdokumentovali betlemářství na našem území. Třebachovické muzeum betlémů se stalo jediným zařízením svého druhu v České republice a také v Evropě. V současné době muzeum spravuje dvě podsbírk. První podsbírk je velmi pestrá sbírkou regionálního charakteru, která dokumentuje historii i současnost Třebachovic pod Orebem a nejbližšího okolí. Zahnuje archeologické vykopávky od mladší a pozdní doby bronzové až po novověk, soubor numizmatiky, militarií a výtvarného umění, dále etnografický fond s cechovními předměty, řemeslnými výrobky, nástroji a předměty denní potřeby. Nejzajímavějším předmětem městských sbírek je ručně psaný iluminovaný literární graduál z roku 1559. Druhou podsbírkou je rozsáhlý fond betlémů, který tvoří více než 500 betlémů zhotovených z nejrozličnějších materiálů, pocházejících z tradičních i netradičních betlemářských oblastí z České republiky i zahraničí. Nejcenějším a nejobdivovanějším betlémem je bezesporu unikátní Třebachovický mechanický betlém lidových řezbářů Josefa Probošta (1849–1926), Josefa Kapuciána (1841–1908) a autora mechanismu Josefa Frimla (1861–1946). Betlém byl v roce 1999 prohlášen Národní kulturní památkou. Celý betlém včetně mechanismu byl vytvořen ze dřeva před více než sto lety a dosahuje úctyhodných rozměrů délky 6,89 m, hloubky 1,89 m a výšky 2,35 m. Třebachovické muzeum betlémů je otevřeno celoročně a naleznete ho přímo na náměstí. Kromě stálé expozice Třebachovického betlému a prezentace betlemářství pořádá muzeum etnografické, historické, výtvarné a regionální výstavy.

Třebachovický Proboštův betlém

Nejcennějším a nejobdivovanějším exponátem Třebachovického muzea betlémů je bezesporu mechanický betlém lidových řezbářů Josefa Probošta, Josefa Kapuciána a autora mechanismu Josefa Frimla. Betlém byl v roce 1999 prohlášen Národní kulturní památkou. Celý betlém včetně mechanismu byl vytvořen před více než sto lety a dosahuje úctyhodných rozměrů: délka 6,89 m, hloubka 1,89 m a výška 2,35 m. Autor betlému Josef Probošt se narodil 9. března 1849 v Třebachovicích pod Orebem. Vyučil se truhlářem. Po návratu z vojny převzal hospodářství po svém otci a oženil se. Rok po svatbě se manželům narodil syn Josef, který po sedmi měsících zemřel. Možná tato smutná událost vedla Josefa Probošta k tomu, aby na Vánoce roku 1885 svoji manželku potěšil vlastnoručně vyřezávanými jesličkami. Jesličky se velice líbily a pravděpodobně po tomto úspěchu se Probošt rozhodl vytvořit betlém mnohem větší a také pohyblivý. Ke spolupráci na tvorbě tohoto unikátního díla si přizval dovedného mistra řezbáře Josefa Kapuciána a sekerníka Josefa Frimla, který mu pomohl uvést betlém do pohybu. Tvorba pohyblivého betlému se stala Proboštovou celoživotní vášní, která trvala až do jeho smrti 20. března 1926. V Třebachovickém muzeu betlémů se o tomto unikátu dozvíte mnoho dalších informací.

Mechanický betlém z Hostinného Ignáce Nitnera

Třebachovický betlém není jediným mechanickým betlémem ve sbírkovém fondu muzea. Další mechanický betlém vytvořil švec Ignác Nitner z Černé u Hostinného. Autor osadil betlém architekturou z Hostinného a okolí. Nezapomněl na známou radnici s dvěma obry v Hostinném, kostel v Černé a větrný mlýn v Borovnici. Soubor zachycuje řadu netradičních výjevů z každodenního života. Nalezneme zde zubaře trhajícího zuby, líbající se milence na lavičce, v hostinci u piva sedí hráči karet a hned vedle několik párů se točí v kole na tancovačce. Pozornosti návštěvníků neunikne ani nestydatá paní, která z okna vystrkuje holý zadek. Setkáme se i s tradičními řemesly – kovář, švec, tesář, truhlář, knihař, bednář, přádlena a další. Betlém vznikl ve 30. letech 20. století. Soubor byl do muzea zakoupen v roce 1985 ve velmi špatném stavu bez jakékoliv dokumentace. Jednalo se o několik beden plných rozbitých figurek a kulis. Až o deset let později byl betlém sestaven a uveden opět do pohybu. Chyběla ovšem ústřední scéna – Svatá rodina, Tři králové. Ta byla doplněna králickými figurkami. Od té doby bývá často vystavován a těší se velkému zájmu převážně u malých návštěvníků.

Třebachovický Proboštův betlém.

Třebachovický Proboštův betlém.

Městské muzeum a galerie J. W. Mezerové Úpice

ÚPICE

Divadelní opona

Divadelní opona s vyobrazením centrální partie města Úpice je jedním z nejvýmluvnějších svědectví o tradici úpického ochotnického divadla, které v roce 2014 oslavilo již 190. sezónu. Opona pochází z roku 1861 a zachycuje podobu města okolo poloviny 19. století. Autorem malby je Vincenc Teuchmann. Opona dosahuje účtyhodných rozměrů 160 x 315 cm.

Náměstí T. G. Masaryka 30, Úpice 542 32
www.mmgu.cz

Počátky muzejní činnosti na Úpicku jsou spjaty se jménem MUDr. Antonína Čapka, otce slavných sourozenců Heleny, Josefa a Karla. Byl to on, kdo se svými spolupracovníky v roce 1892 podnítil úpickou veřejnost ke sběru etnograficky hodnotných předmětů, které by důstojně reprezentovaly lidovou kulturu, projevy národních tradic i významné momenty regionální historie zdejšího kraje. Tato akce se stala také, podobně jako jinde, základem pro prezentaci regionu na Národopisné výstavě v Praze v roce 1895.

Po skončení výstavy byly sbírky uloženy na úpické chlapecké škole a byly v podstatě veřejnosti nepřístupné. A to až do roku 1933, kdy vzniklo v Úpici skutečné Městské muzeum. Získalo první výstavní prostory ve staré radnici na úpickém náměstí poté, co zde ukončil svoji činnost Okresní soud. V tomto prostoru sídlí muzeum dodnes. Prvním muzejním kurátorem se stal Vilém Schreiber, úředník Městské spořitelny, významný vlastivědný badatel a regionální historik.

K zásadní proměně nejen v podobě stálé expozice úpického muzea, ale i jeho odborného směřování a zejména struktury jeho sbírkového fondu došlo v 50. letech 20. století. Pod vedením J. Metelky byla tehdy řada sbírkových předmětů znehodnocena, nevybíravě ze sbírek vyřazena a část z nich i zničena. V muzeu byla vytvořena stálá expozice věnovaná revolučním tradicím úpického regionu, dějinám dělnického hnutí a komunistickému odboji v letech druhé světové války. Výstavní mobiliář pro tuto expozici získalo úpické muzeum tehdy z Muzea Klementa Gottwalda v Praze.

V 60. letech pak instituce získala pro sebe celý prostor staré radnice. Stávající stálá expozice byla doplněna expozicí věnovanou přírodním podmínkám a geologii regionu.

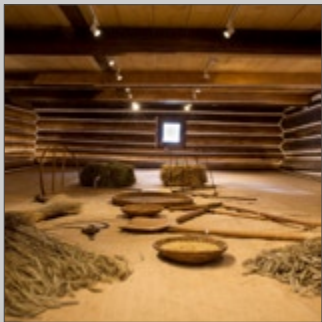
Přesto, že v čele úpického muzea stanuly postupně velké osobnosti regionální historické i literárně-historické práce, ráz instituce, určený podobou expozic, zůstal až do roku 1990 v podstatě nezměněn. Postupnou proměnu k její současné podobě zahájil až první porevoluční ředitel instituce L. Mühlstein, který však zároveň vedl muzeum v České Skalici a nemohl se tudíž úpické instituci věnovat plně. Za jeho působení se muzeum začalo věnovat více výtvarnému umění, zejména práci úpické rodačky, akademické malířky Julie W. Mezerové.

V roce 1992 bylo tehdejší úpické městské muzeum přetvořeno v příspěvkovou organizaci města Úpice, kterou je doposud. Změnil se i jeho název – díky několika darům a odkazům, v nichž akademická malířka Julie W. Mezerová (1892–1980) městu věnovala řadu svých děl, původní městské muzeum rozšířilo svůj záběr a stalo se Městským muzeem a galerií Julie W. Mezerové. Díky dalším darům se sbírka obrazů této významné prvorepublikové malířky dále rozrostla a nabízí tak návštěvníkům komplexní pohled na její dílo.

Městské muzeum a galerie Julie W. Mezerové sídlí v budově staré úpické radnice na Náměstí T. G. Masaryka čp. 30. V současné době je úpické muzeum personálně (osobou ředitele) propojeno s Městským kulturním střediskem. Kromě budovy staré radnice provozuje i NKP Dřevěnka a Informační turistické centrum Úpice.

Perníková forma z roku 1688

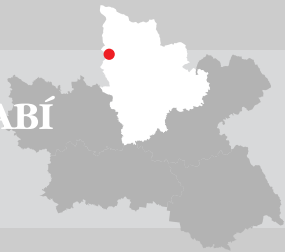
Nejslavnější formou ze souboru historických perníkových forem úpického muzea, je forma s fezbou tří muzikantů. Svými rozměry 22 x 19,5 cm se řadí mezi středně velké exempláře. Významná je motivem tří muzikantů zpracovaných do posledního detailu, a také datací, která je součástí fezby. Na druhé straně formy je vyobrazen motiv Ukřižování Páně, který však není tak zpracovaný. Stejně jako muzikanti i Ukřižování je datováno rokem 1688. Forma je cenným svědectvím k dějinám pozdně barokní každodennosti.

Krkonošské muzeum Vrchlabí

VRCHLABÍ

Husova 213, Vrchlabí 543 01
www.krnap.cz/krkonoska-muzea/

Za vznikem instituce stály snahy Rakouského (později Německého) krkonošského spolku se sídlem ve Vrchlabí. Základ sbírek tvořila knihovna založená roku 1881. Samotné muzeum v této převážně německy mluvící části Krkonoš bylo ustaveno v roce 1883 jako Riesengebirgsmuseum, tj. Krkonošské muzeum, které se od ostatních regionálních odlišovalo výrazným podílem přírodovědných sbírek. Prvním kustodem byl zvolen správce knihovny, vynikající botanik a zoolog továrník Viktor Cypers von Landrecy. Po deseti letech shromažďování exponátů byly sbírky představeny veřejnosti v budově školy. Lepší prostory získaly spolu s knihovnou, obrazovou galerií a sbírkami městského muzea v budově bývalého špitálu za kostelem roku 1901. Po první světové válce muzem značně rozvinulo svou činnost i na poli publikačním. Budova špitálu rychle rostoucímu sbírkovému fondu přestala stačit. Agilní ředitel muzea gymnaziální profesor dr. Karl Schneider o situaci jednal s úřady. Nakonec i přes odpor řádu roku 1941 našly muzejní sbírky důstojné a reprezentativní prostory v celém prvním patře konventu augustiniánského kláštera, kde zůstaly i po skončení druhé světové války. Roku 1945 bylo spolkové muzeum zestátněno. Národním správcem se stal vlastivědný pracovník a redaktor Emil Flégl. Muzeum s galerií a archivem, ačkoli proměněné na okresní, trpělo podfinancováním a personální nouzí. Emil Flégl přesto značně rozšířil sbírkové fondy zejména z konfiskátů majetku německého obyvatelstva. Do šedesátých let pak postupně instaloval expozice národopisu, lidového umění, cechů, uměleckého průmyslu a krkonošské přírody, Horské služby a turistiky. Tvorbu expozic dovršilo otevření obrazárny Krkonoš v roce 1958 a obligátní dějiny dělnického hnutí a KsČ. Roku 1966 přešlo muzeum pod Správu KRMAP. Vzhledem k havarijnímu stavu zanedbaného kláštera však muselo být pro veřejnost uzavřeno. Rekonstrukce budovy konventu byla sice důkladná, ale značně zdlouhavá. Až v roce 1978 byl zprovozněn první funkční celek: pracovny, knihovna a laboratoře v prvním patře. V roce 1980 následovaly depozitáře v podkroví. Teprve v roce 1984 byla otevřena inovativní expozice „Kámen a život“, která dosahovala nadregionální úrovně. Stala se jedním z největších turistických magnetů východních Čech a za více než 33 let provozu ji navštívilo přes 1 milion zájemců. Historická témata doplnila od roku 1995 stálá expozice s názvem Člověk a hory. Expoziční a výstavní plochy muzea se rozšířily také o historické domy na vrchlabském kostelním náměstí, zachráněné a rekonstruované pro tyto účely v letech 1976–80. Zdejší instalace věnované národopisným tématům, řemeslům a historii města získaly další prostor ve volné rekonstrukci čtvrtého domku dokončené roku 2010 z prostředků EU. V současnosti probíhá náročná adaptace budovy klášterního konventu pro novou stálou expozici věnovanou komplexně Krkonošům a výstavba moderních depozitářů s konzervátorskými dílnami v Hořejším Vrchlabí.

Sada řezaného skla s monogramem JE

Krkonošské sklárny se těšily a těší dobré pověsti a mohou se pochlubit celou řadou nádherných výrobků. Předkládaný soubor bohužel nemá doposud jednoznačně určeného tvůrce, avšak významný je vedle své nepopíratelné umělecko-fésmesné kvality vazbou na osobu, již byl určen. Ozdobný monogram J. E. totiž patřil Josefíně Ettelové (1787–1863). Pocházela z Vrchlabí, její otec byl majitelem vrchlabské papírny. V roce 1806 se stala ženou Vojtěcha Kablířka, lékárníka, chemika a přírodovědce původem ze Sadské. Josefína Kablířková je známa především jako historicky první žena botanička v Čechách i Rakousku. Věnovala se sběru a zpracování zejména krkonošské květeny. Proslula kromě svého prvenství i nebyvalou pracovitostí, neboť zhotovila na čtvrt milionu herbářových položek vysoké kvality, které prostřednictvím výměnných ústavů putovaly po Evropě. Stala se tak plnoprávnou členkou řady přírodovědných společností v Čechách i v Evropě. Při svém častém botanizování zejména v Krkonoších a Jizerských horách našla i dosud nepopsané druhy, přičemž některé dostaly posléze její jméno. Snad nejznámější je devětisil Kablířková (Petasites kablikianus). Sama také příležitostně publikovala. Se svým manželem založila ve Vrchlabí přírodovědný kabinet, jehož sbírky nejen botanické, ale i mineralogické a ornitologické, obdivovala řada významných osobností při svých cestách do Krkonoš.

Poslední dochovaný medvěd z Krkonoš

Dermoplastický preparát medvěda se do sbírky Krkonošského muzea dostal přibližně koncem 60. let 20. století. Původně byl umístěn ve vstupní hale vrchlabského zámku, kde ve vzpřímené pozici „děsil“ přichozí. Teprve po jeho převedení do Krkonošského muzea byla v dílnách Národního muzea v Praze provedena rozsáhlá reparaace, která upravila jeho pozici do současné podoby. Později v roce 2006 absolvoval další rozsáhlou opravu rukou preparátora Jiřího Trojana v Novém Městě nad Metují. Při pohledu do evidenčního záznamu zaujme pestrá zvěřena, jejíž srst byla při opravách využita. Kromě původní medvědí srsti má medvěd na některých místech svého těla také srst daňka, muflona, srnce či divočka. Tento medvěd by měl být podle údajů v evidenci sbírek tím nejposlednějším, jehož ulovení je na zámecké olejomalbě shodně datováno do roku 1726. Je však na místě zdůraznit, že na polské straně Krkonoš je zaznamenán výskyt medvědů i z doby o několik desítek let pozdější a dnes již neověřitelnou informací o ulovku medvěda v roce 1802, pocházející z nalezeného cestovního deníku, máme také z české strany hor. Vyhubení nejen medvědů, ale i ostatních tzv. velkých šelem (vlka a rysa) se netýkalo jenom Krkonoš. Kvůli intenzivnímu pronásledování ze strany člověka ve spojitosti s postupným snižováním lesnatosti krajiny byly velké šelmy během 17. a 18. století vyhubeny na území celé dnešní České republiky.

Historická fotografie budovy muzea

Historická stálá expozice

Městské muzeum Žacléř

ŽACLÉŘ

Rýchorské nám. 10, Žacléř 542 01
www.muzeum-zacler.cz

Původní vlastivědné muzeum v Žacléři bylo vybudováno z iniciativy Německého krkonošského spolku ve 30. letech 20. století. Kromě národopisné sbírky, průmyslu a významných dějinných událostí, se soustředilo především na historii dobývání černého uhlí v regionu. Po 2. světové válce však bylo rozchváceno a některé sbírky rozvezeny do okolních muzeí. O znovuvybudování muzea v Žacléři se zasazovali již před r. 1989 především žacléřský učitel Vladimír Rychlík a dr. Werner Baier, žacléřský rodák, žijící ve východní části Německa. Jejich snaha se setkala s podporou představitelů města a ke spolupráci byl přizván budoucí ředitel muzea Daniel Mach. Dne 7. května 1999 byla slavnostně otevřena stálá expozice Městského muzea Žacléř, které se nachází v prvním patře památkově chráněné budovy, postavené v letech 1912–1914 jako sídlo okresního soudu. Návštěvníci postupně procházejí přehledně členěnou expozicí s popisky v českém, německém i polském jazyce. V prvním oddělení se seznámí se zajímavými dějinami města a blízkého okolí, s rozmanitou průmyslovou výrobou, která je převážně již minulostí, modelem zobrazujícím žacléřské náměstí na samém konci 19. století, či smutnou vzpomínkou na pracovní tábory židovských dívek a zajatecké tábory vězňů, kteří zde byli internováni během 2. světové války. Druhá část expozice představuje osobnosti Žacléřska, např. slavného pilota Karla Illnera, který létal na letadlech Taube trutnovského konstruktéra Igo Etricha, sochaře Emila Schwantnera a jeho díla, obrazy Joana Koehlera, pohnutý život lékaře a vědce Johanna Havlíčka či osobu Jana Amose Komenského, který v r. 1628 odcházel přes Žacléř do vyhnanství. Následuje expozice věnovaná dobývání černého uhlí. Těžkou prací horníků přibližuje velké množství jedinečných exponátů, např. dřevěný důlní vůz, který táhly v podzemí koně, různé nástroje, záchranné přístroje, důlní lampy či ocelová výztuž. Při pohledu na model průřezu dolu získáte představu o uložení uhelných vrstev, chodbách i svislé jámě. Zajímavé jsou minerály a paleontologické nálezy ze žacléřského podzemí, jakož i sbírka minerálů z Krkonoš a Podkrkonoší. V další části na návštěvníky dýchne nostalgie každodenního života minulých generací. Jsou zde k vidění staré hračky, řemeslné nástroje, nářadí, nábytek, měšťanské šaty či krkonošský kroj. Nejnovější část expozice je věnována unikátní sbírce porcelánu pana Václava Petíry, pocházející ze žacléřské porcelánky s tradicí již od r. 1878 a fungující do dnešních dnů pod názvem Keramtech s.r.o. Sběrka nabízí pohled na širokou škálu produktů tohoto podniku, od sakrálních sošek různých druhů a velikostí ucelených do jednotlivých sérií, jež putovaly na poutní místa po celé Evropě, přes nejrůznější dekorativní figurky či umělecky propracované sošky dle návrhů sochaře Emila Schwantnera, až po užitékové a technické porcelán. V dalších sálech se pravidelně konají tematické výstavy zaměřené na historii, dějinné události, umění či sběratelství. Muzeum se tradičně účastní celorepublikového Festivalu Muzejních nocí a pořádá různé zaměřené workshopy. Návštěvníci mohou využít i služby Turistického informačního centra, které je součástí muzea.

Model letadla Etrich – Taube NV 3 1913

Málokdo ví, že mezi významné průkopníky aviatiky patří i letecký konstruktér Igo Etrich z Trutnova. Letoun typu Etrich – Taube patřil v době svého vzniku v r. 1910 mezi nejpokrokovější letecké konstrukce. Svým jednodušším uspořádáním ovlivnil řadu dalších leteckých konstruktérů. S historií tohoto letadla je nerozlučně spjata i jméno žacléřského rodáka Karla Illnera, který jako technický mistr pomáhal Etrichovi s výrobou a konstrukcí letadel. Když však v r. 1910, jako teprve třetí pilot v Rakousku, složil pilotní zkoušku, začala jeho skvělá letecká kariéra továrního pilota. Učil létat nové majitele těchto letounů, zúčastňoval se řady soutěží a veřejných vystoupení, propagačních přeletů i mezinárodních leteckých mítinků. Letecké rekordy, kterých byl nositelem, vynesly Illnerovi i Igo Etrichovi uznání rakouské vlády i císaře Františka Josefa I. Unikátní model ve sbírkách žacléřského muzea představuje letoun Etrich – Taube NV-3 1913, s kterým provedl německý pilot Alfred Fridrich v září 1913 úspěšný „let pěti zemí“ na trase Německo – Belgie – Francie – Anglie – Nizozemí. Autorem modelu je Vladimír Dušek ze Žacléře a model dokončil v roce 2001. Předmět poutavě ilustruje období počátků aviatiky nejen v českých zemích, a je také dokladem modelářského umu. Vladimír Dušek za jeho ztvárnění získal řadu ocenění u nás i v zahraničí.

Spolkový prapor Sokola Žacléř

Spolkový prapor žacléřských Sokolů byl dlouhá léta zapomenutý na půdě Městského úřadu v Žacléři. Vystaven je od roku 1999. Krátce předtím prošel restaurátorským zásahem. S rozvojem černouhelných dolů v Žacléři na přelomu 19. a 20. století přišlo do města s převážně německy mluvícím obyvatelstvem množství Čechů, z nichž mnozí se zde usadili trvale a vznikla tak početná česká menšina. Po vzniku samostatného československého státu v r. 1918 zesílily snahy této menšiny o zřízení vlastního centra „Národního domu“, jehož stavba se začala připravovat již v dubnu 1920. Ke zdárnému dokončení stavby výrazně přispěli vlastenci z města a okresu Čáslav, kteří převzali nad žacléřskou komunitou patronát a pomáhali především finančně. V početném zastoupení se pak zúčastnili jeho slavnostního otevření v červenci 1928. Čáslav však žacléřské hraničáče, jak byli místní nazýváni lidmi z vnitrozemí, podporovala i nadále, o čemž svědčí detailní dokumentace ke vzniku sokolského praporu, kterou muzeum v roce 2016 získalo. Dokumentace obsahuje kromě několika fotografií také detailní informace ke vzniku praporu a jen díky tomu víme, že prapor věnovala Tělocvičná jednota Sokol Čáslav své světečnické jednotě v Žacléři při slavnosti 7. září 1935. Na předání praporu přijelo čtyřmi autobusy 136 členů Sokola a pěveckého spolku Hlahol, kteří se druhý den vydali navštívit také Sněžku a Sokolskou boudu.

Členky TJ Sokol Čáslav vyšívají prapor pro TJ Sokol Žacléř.

Konstruktér Igo Etrich, pilot Karel Illner.

Božena Němcová (* 4. 2. 1820, Vídeň – † 21. 1. 1862 Praha)

Původ této spisovatelky, zakladatelky novodobé české prózy, je zahalen tajemstvím a nejistota panuje i okolo jejího roku narození. Dívčím jménem Barbora Panklová se narodila ve Vídni a později vyrůstala v Ratibořicích u České Skalice. Výrazně ji ovlivnila výchova babičky Magdalény Novotné, prosté venkovské ženy. Jako sedmnáctiletá byla v roce 1837 provdána za finančního úředníka Josefa Němce, který byl často služebně překládán. Brzy po svatbě se manželům narodily čtyři děti a rodina se často stěhovala. Zásadní vliv měl na budoucí spisovatelku pobyt v Praze, kde pronikla do světa tehdejší vlastenecké společnosti a stýkala se s mnoha představiteli české kultury. V té době začíná psát první básně (1843) a používat vlastenecky znějící jméno „Božena”. Její pohnutý život však poznamenaly narůstající manželské konflikty, bída a také smrt jejího nejstaršího syna Hynka v roce 1853. V roce 1861 se Němcová definitivně rozešla s manželem a odcestovala do Litomyšle redigovat své spisy, ale to se jí pro chatrné zdraví již nepodařilo. Koncem listopadu ji z Litomyšle do Prahy odvezl její manžel a již 21.1. 1862 Němcová umírá. Pochována je v Praze na Vyšehradském hřbitově.

Božena Němcová přispívala do řady časopisů básněmi, povídkami i cestopisnými črty. Dodnes slavné jsou zejména její pohádky, z nichž mnohé byly zfilmovány. K jejím nejznámějším dílům patří prózy Babička (1855) a Divá Bára (1856), Pohorská vesnice (1855), V Zámku a v podzámčí (1856) či Chyže pod horami (1858).

Karel Čapek (1890–1938)

Budoucí spisovatel Karel Čapek se narodil 9. ledna 1890 do rodiny lékaře v Malých Svatoňovicích. Měl sestru Helenu, také spisovatelku, a bratra Josefa, malíře a spisovatele. Později se celá rodina odstěhovala do Úpice, kde Karel také zahájil školní docházku. Následně nastoupil na víceleté gymnázium v Hradci Králové (1901–1905), poté přestoupil na První české státní gymnázium v Brně (1905–1907) a po přestěhování celé rodiny z Úpice do Prahy studoval na Akademickém gymnáziu v Praze (1907 – 1909). V letech 1909–1915 studoval na Filozofické fakultě UK filozofii, estetiku, dějiny výtvarného umění, germanistiku, anglistiku a bohemistiku. V říjnu toho roku nastoupil jako redaktor do Národních listů a po té od roku 1921 začal pracovat jako redaktor Lidových novin do 1938. Dne 26. srpna 1935 se po mnohaletém vztahu oženil s herečkou Olgou Scheinpflugovou. V roce 1925 zakládá československou pobočku mezinárodní spisovatelské organizace Penklub. V období po roce 1938 je proti němu vedena nenávislná kampaň na stránkách pravicového tisku. Dne 25. prosince 1938 podlehl zápalu plic a byl pohřben na Vyšehradě. Karel Čapek je českým spisovatelem světového významu. Jeho literární a novinářská tvorba je velmi rozsáhlá – dětská tvorba (Devatero pohádek, Dášěnka čili život štěněte), cestopisy (Anglické listy, Cesta na sever), próza (Krakatit, Válka s mloky), dramata (R.U.R., Bílá nemoc, Matka), filozofická díla, překlady, ale také politická díla (Hovory s TGM).

POKLADY

sbírek Královéhradeckého kraje

Muzem Boženy Němcové
v České Skalici

Městské muzeum
Dvůr Králové nad Labem

Městské muzeum
a galerie Hořice

České farmaceutické
muzeum

Muzeum východních Čech
v Hradci Králové

Městské muzeum
Loreta v Chlumci nad Cidlinou

Městské muzeum
v Jaroměřu

Regionální muzeum
a galerie v Jičíně

Muzeum bratří Čapků
v Malých Svatoňovicích

Muzeum Náchodská

Městské muzeum
v Nové Pace

Městské muzeum
Nové Město nad Metují

Městské muzeum
Nový Bydžov

Muzeum a galerie Orlických hor
v Rychnově nad Kněžnou

Muzeum Podkrkonoší
v Trutnově

Třebechovické muzeum
betlémů

Městské muzeum a galerie
J. W. Mezerové Úpice

Krkonošské muzeum
Vrchlabí

Městské muzeum
Žacléř

MUSEUM

